Куч — адолатда

Адолат

Ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий газета

Газета 1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган

2003 йил 18 апрель

15 (406)

ГАЗЕТА ҲАФТАНИНГ ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

Сотувда эркин нархда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

Қашқадарё вилояти Ички ишлар бошқармасининг бошлиғи А.Юлбарисов тўғрисида

Шу йилнинг 9 апрель куни Қашқадарё вилоятининг Чироқчи туманида қуролланган жиноятчини қўлга олиш пайтида оғир яраланиб, олган жароҳати натижасида вафот этган вилоят Ички ишлар бошқармаси бошлиғи, милиция полковниги Абдикарим Юлбарисовнинг хотирасини абадийлаштириш мақсадида:

1. Ўз хизмат бурчини бажариш чоғида мардлик ва жасорат кўрсатиб ҳалок бўлган Қашқадарё вилояти Ички ишлар бошқармаси бошлиғи Юлбарисов Абдикарим (марҳум) II даражали "Шон-шараф" ордени билан мукофотлансин.

2. Тошкент вилояти ҳокимлиги (У.Мирзақулов) милиция полковниги А.Юлбарисов туғилиб ўсган Ўрта Чирчиқ тумани Ўртасарой қишлоғидаги Хумсон маҳалласи фуқароларининг мурожаатини инобатга олиб, ушбу маҳаллани унинг номи билан аташ масаласини кўриб чиқсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2003 йил 17 апрель.

ДЕҲҚОН ДАЛАГА ЧИҚДИ

Мана кунлар исиб, деҳқон баҳори бошланди. Республикамизнинг бепоён далаларида кўчат экиш, ерга барака уруғи қадаш, ғалла майсаларини парваришлаш кун сайин авж олдирилмоқда. Наманган вилоятининг Уйчи тумани миришкорлари бу йил мўл, сифатли, эртаки пахта етиштириш, баракали ғалла хирмони уйиш учун астойдил курашмоқдалар.

Туманда А. Мўминов номли ширкат хўжалиги ҳар бир соҳада юксак натижаларга эришиш билан донг таратган. Заршунослар жорий йилда 370 гектар ерда ғўза ўстиришмоқчи. Шу майдонларнинг 200 гектарида чигитни плёнка остига экишади. Ғаллакорлар эса 254 гектардаги ғаллазордан ўртача 56,4 центнердан дон ҳосили олишни кўзлашяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. Ғалла майдонлари. 2. Илғор механизатор Жалолиддин Дадақўзиев. 3. Плёнка остига чигит экилмоқда.

Турғунбой МАҲКАМОВ олган суратлар.

● Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси XI сессияси олдидан

«ОРТТИРГАН ТАЖРИБАМИЗ ҚЎЛ КЕЛАДИ»

Олий Мажлиснинг XI сессияси очилишига саноқли кунлар қолди. Шу кунларда парламентнинг барча қўмита ва комиссияларида унга қизғин тайёргарлик кўрилмоқда. Хўш, партияларнинг Олий Мажлисдаги депутатлар фракцияларида нима гап? Улар бўлажак сессияга қандай тайёргарлик кўришмоқда?

Мухбиримизнинг Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партиясининг парламентдаги депутатлар фракцияси раиси Турғунпўлат ДАМИНОВ билан суҳбатида ана шу саволларга жавоб изланди.

– Турғунпўлат ака, Сизнингча партиянгиз фракцияси парламент сессияси муҳокамасига киритилган қонун лойиҳаларига муқобил дастур ва лойиҳа таклиф эта оладими?

– Олий Мажлиснинг ҳар бир сессияси кўриб чиқиладиган масалалар жиҳатидан алоҳида аҳамият касб этади. Навбатдаги сессия ҳам бундан истисно эмас. Хабарингиз бор, парламентимизнинг ўн биринчи сессияси муҳокамасига Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2002 йилдаги ижроси тўғрисида масала, «Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонун лойиҳалари каби бир қанча муҳим масалалар киритилган.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, сессия кун тартиби лойиҳаси Олий Мажлис Кенгашининг йиғилишида муҳокама этилиб, тасдиқланган. Йиғилишда барча фракция ва блок раҳбарлари иштирок этиб, ўз фикр-мулоҳазаларини билдирадилар. Шунинг учун кун тартиби лойиҳаси бизнинг фракциямиз томонидан маъқулланган, десак бўлади. Ҳозирги пайтда фракция аъзолари сессия муҳокамасига қўйилган қонун ва қарор лойиҳаларини кўриб чиқаяптилар. Ҳар бир фракция аъзосидан лойиҳалар бўйича келаётган фикр-мулоҳазалар умумлаштирилиб, фракциянинг у ёки бу масала юзасидан таклифлари тегишли қўмитага белгиланган тартибда юборилмоқда. Сессиядан олдин фракция йиғилишида барча масалалар юзасидан «Адолат» СДП депутатлар фракциясининг ягона нуқтаи назари ишлаб чиқилади ҳамда сўзга чиқувчи депутатлар белгиланади. Ўйлайманки, фракциямиз аъзолари парламентимиз ўн биринчи сессияси самарали ўтишига ўз ҳиссаларини қўшадилар.

– Фракциянгизнинг икки сессия оралиғидаги фаолияти давомида кўпчилик эътиборини тортган қай бир иши хусусида алоҳида тўхталишни мақбул деб биласиз?

– Маълумки, давлатимизда ижтимоий муҳофазага йўналтирилган сиёсат юритилмоқда. Бу йил Юртбошимиз ташаббуси билан «Обод маҳалла йили», деб эълон қилинган. Шунинг учун партиямиз аъзолари маҳалла институтини ривожлантириш, оқсоқолларимизнинг маҳалладаги обрўсини юксалтириш, аҳолининг сиёсий фаоллигини ошириш борасида амалга ошираётган ишларини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчи эдим. Вилоятларда партия ташкилотларимиз бу борада кенг кўламли ишлар олиб бормоқдалар.

Бундан ташқари, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган Конрад Аденауэр номидаги фонд билан партиямизнинг алоқалари тобора ривожланиб келмоқда. Жумладан, шу йил январь ойида ушбу фонд ва сиёсий партиялар иштирокида «Ўзбекистон сиёсий партиялар истиқболи» мавзуида давра суҳбати ўтказилиб, унда нафақат партия аъзолари, балки фракция аъзолари ҳам фаол иштирок этдилар. Анжуман якунида Конрад Аденауэр номидаги фонд ва Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси ўртасида «Ҳамкорлик қилишнинг асосий принциплари тўғрисида»ги битим имзоланди. Унга кўра, «Адолат» СДП ва Германия социал-демократик партияси ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш, парламент аъзоларининг ўзаро тажриба алмашиш, икки палатали парламент тизимига ўтиш масалалари юзасидан мамлакатимиз турли вилоятларида семинарлар ўтказиш назарда тутилган. Ўйлайманки, бу битим доирасида партиямизнинг мазкур фонд билан ҳамкорлиги янада ривож топади.

– Сиз матбуот орқали чиқишларингизнинг бирида «Адолат» газетасида эълон қилинган мақолалар ва унинг натижаларини партиянинг асосий иши, вазифаси сифатида баҳолаган эдингиз. Айтингчи, Сиз ҳозир ҳам ана шу фикрдамисиз?

– Ҳақиқатан ҳам, мен партиямиз газетаси фаолиятига худди шундай баҳо берган эдим. Негаки, «Адолат» газетаси асосий нашримиз сифатида партиямизнинг мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётида тутган ўрни, амалга ошираётган ибратли ишлари, партия фаолиятида учраб турадиган камчилик-нуқсонлар ҳақида тегишли материаллар бериб, шу орқали нафақат партия аъзоларини, балки бутун жамоатчиликни партия фаолиятидан хабардор қилиб турибди. Шу билан бирга, у ижтимоий-сиёсий газета ҳисобланганлиги сабабли, унинг ўз нуқтаи назари, позицияси ҳам бўлиши табиий. Чунки газетамизда «Адолат» партияси ҳаётига доир материаллардан ташқари фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, адолатни қарор топшириш, қонун устуворлигини таъминлашга тааллуқли масалалар ҳам кенг ёритилади.

– Биласиз, бўлажак сайловларда рақобат ҳар доимгидан-да кучли бўлиши кутилмоқда. Яширишнинг ҳожати йўқ, ҳозирги партиялар биз ўйлаган даражага кўтарила олмаяпти. Шундай бир шароитда бўлажак сайловда партиянгиз ҳеч бўлмаганда парламентдаги ҳозирги 11 ўринни сақлаб қола олишига ишонасизми?

– Саволингиз учун раҳмат. Биласизми, кутилаётган рақобат бизга хавотир эмас, балки масъулият юклайди. Ёдингизда бўлса, Иккинчи чақириқ Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида Президентимиз мамлакатимизда демократик ўзгаришларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришнинг устувор йўналишларини белгилаб берган эдилар. Шунингдек, сиёсий партияларнинг жамиятимиздаги ўрни ҳақида алоҳида тўхталиб ўтдилар. Бу бежиз эмас эди. Чунки, бўлажак парламент сайлови илгариги сайловлардан тубдан фарқ қилади. Нима учун? Аввало, парламентимиз икки палатали тизимга ўтиши муносабати билан партиялараро рақобат янада кескинлашади. Шунингдек, сиёсий партиялар нафақат парламентнинг Қонунчилик палатасида, балки маҳаллий давлат ҳокимият вакиллик органларида ҳам кўпроқ ўринлар олиш учун кураш олиб борадилар. Ҳар бир сиёсий партия депутатликка номзод кўрсатишда парламентнинг профессионаллиги нуқтаи назаридан ёндашишига тўғри келади.

Модомики, шундай экан, ҳар бир сиёсий партиянинг бўлажак синовларда масъуллиги ҳар қачонгидан ҳам ошиши табиий. Ўйлайманки, бизнинг партиямиз илгариги сайловда орттирган тажрибаси бўлажак парламент ва маҳаллий вакиллик органларига сайловда қўл келади. Тўғри, буни вақт кўрсатади. Лекин мен партия раҳбари сифатида бўлажак сайловларда олдингидан-да юқорироқ натижа кўрсатишимизга қатъий ишонаман. Нега деганда, ҳозир «Адолат» социал-демократик партияси мамлакатимиз ижтимоий ҳаётида фаол иштирок этаяпти. Қолаверса, партиямиз сафлари ҳам кенгайиб бормоқда. Агар 1995 йилда партиямиз аъзоларининг сони беш мингдан сал кўпроқ бўлган бўлса, ҳозирги пайтда партиядошларимиз сони қирқ мингдан зиёддир. Бундан ташқари, «Адолат» партияси аъзоси бўлиш истагини билдирганлар ҳам кўпаймоқда.

«Халқ сўзи» мухбири
Фурқат САНАЕВ
суҳбатлашди.
(«Халқ сўзи» 2003 йил, 15 апрель).

«Зарафшон-Нюмонт» Америка-Ўзбекистон қўшма корхонаси Американинг хусусий кўнгилли ташкилоти «Projekt HOPE» билан ҳамкорликда Тошкентга 6 миллион доллардан зиёд инсонпарварлик ёрдами келтирилди. Булар дори-дармонлар ва тиббий анжомларидан иборат. Инсонпарварлик ёрдамини топшириш маросими Соғлиқни сақлаш вазирлигида бугун бўлиб ўтади. Маросимда АҚШ элчиси Жон Хёрбст, Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазири Феруз Назиров ва АҚШ ҳукумати ҳамда мамлакатимизнинг бошқа расмий кишилари қатнашади.

АҚШНИНГ ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИ

Зарафшон-Нюмонт ресурслар бўйича давлат қўмитаси, Навоий тоғ-металлургия комбинати томонидан таъсис этилган қўшма корхона ҳисобланади.

Ушбу инсонпарварлик ёрдами АҚШ, «Зарафшон-Нюмонт» қўшма корхонаси ва «ХОУП» лойиҳасининг аҳоли саломатлигини сақлаш борасида Соғлиқни сақлаш вазирлигига кўрсатаётган давомий ёрдамидир. Ижтимоий тараққиёт дастури доирасида «Зарафшон-Нюмонт», «ХОУП» лойиҳаси ва АҚШ давлат департаменти томонидан келтирилган тиббий юкларнинг жами қиймати 33,5 миллион долларни ташкил этди.

Соғлиқни сақлаш тизими ривожига кўмаклашиш ва Марказий Осиёда барқарорликни таъминлаш АҚШнинг Ўзбекистонни қўллаб-қувватлашида яққол намоён бўлаётир.

Ҳазина яратаётганлар

ЗЕБО ЮРТНИНГ ЭГАСИ

Ўрмонлар юртимиз кўрки. Унинг жилваю-мафтункорлигидан завқланмаган ким бор? Зотан она-диёримиз аҳолиси ана шундай ҳусни зебо юртнинг эгаси. Шуни ифтихор билан айтиш мумкинки, юртимиз кишиларининг фидокорона меҳнати билан мамлакатимиз замини тобора яшил масканларга бурканиб бормоқда. Она табиат қучоғида қад ростлаган обод дам олиш уйлари, болалар оромгоҳлари фикримизга мисол. Улар минг-минглаб кишиларимизнинг соғлигини тиклашга, мароқли ҳордиқ чиқаришларига хизмат қилиб келмоқда.

Узун ўрмон хўжалиги ҳам шундай: Республикамиз ўрмонлари орасида ўзига хос мавқега эга жамоалардан бири ҳисобланади. Унинг яқин ўтмишдаги тарихига назар ташлаб айтадиган бўлсак, барча соҳалар бўйича ижобий натижаларга эришиб, анча йиллар мобайнида тармоқ хўжаликлари ичида биринчиликни қўлдан бермай келмоқда.

Тоғ арчаларининг хосиятли томонлари бир дунё! Ота-боболаримизнинг ривоят қилиб айтишларича тоғ арчаси минг йил умр кўрар экан. Табиатшуносларнинг фикрига назар ташлайдиган бўлсак, бир гектар майдондаги тоғ арчаси йил давомида 70 тоннадан ортиқ заҳарли газ ва чангларни ютиб, экологик муҳитни соғломлаштиради. Тоғ арчасининг ҳиди ёқимли, хушбўй ҳид таратади. Сурхондарёликлар тансиқ таомлар тайёрлашда унинг япроқларидан фойдаланишади. У таомни таъмига файз киритади.

Тоғ арчалари қояларда тўп-тўп бўлиб ўсади. Ҳар бир тупда 8 тадан тортиб 15 донагача арчалар бор. Шундай баланд бўйли сервиқор арча дарахтлари борки қучоғингизга сиғмайди. Она табиатимиздаги бундай манзарани кўриб, "Қандай гўзал юртимиз бор!"-дея ғурурланамиз. Чунки, бунга асослар бисёр.

Яқинда Узун ўрмон хўжалиги меҳнат жамоасида бўлганимизда бош ҳисобчи Абдусаттор Мирзаев, ҳисобчилар Абдусаттор Шералиев Тоштемир Мирзаев, Светлана Хван, ўрмон муҳандиси Дониёр Хўжамқулов, Тоҳиржон Ойматовларнинг йил сарҳисоблари устидан чиқиб қолдик. Ҳисобчилар сардори Абдусаттор ака-хўжаликнинг йил давомида қўлга киритилган ютуқларини бирма-бир санай бошлади.

-197 нафар ишчи ва хизматчиларимиз меҳнати билан 3692600 сўмга кўчат сотилди. 2278000 сўмлик қурилиш материаллари ишлаб чиқарилди. 4195000 сўмлик ёввойи доривор мевалар тайёрланди. Яйловлардан фойдаланганлик учун жамоа ширкат уюшмаларидан тушган тушум 5232000 сўмни ташкил қилади. Ҳисоблайверсам йил давомида олган соф фойдамиз 7820500 сўмга тўғри келди, - дейди Абдусаттор ака оппоқ қиров тушган сийрак сочларини илиқ кафти билан силаб.-Давлатимиз хазинасидан ишимизни юришиб кетиши мақсадида 21770000 сўм ажратилди. "Мадад-белга қувват", деган экан машойиҳлар.

Ютуқларнинг қулфи-калити ҳар бир жамоанинг ўз қўлида. Қолаверса намунали ташкилотчилигу, одамлар моддий манфаатдорлигида. Меҳнат жамоаси касаба уюшмаси раиси Бозорбой Назаровнинг таъкидлашига қараганда одамларнинг иш ҳақига 35515800 сўм, меҳнат таътили учун 3510000 сўм, узоқ йил ишлаганларга 480000 сўм, моддий ёрдамга 560000 сўм, 3579300 сўм мукофотга берилди. Лўнда қилиб айтадиган бўлсак, ишчи ва хизматчилар ижтимоий ҳимоясига алоҳида эътибор қаратилган. Шунинг натижасида жамоа олдида раҳбарларнинг юзи ёруғ. Халқимизнинг "Меҳнатдан келса бойлик турмуш бўлур чиройлик", деганлари шу-да.

-Ўрмонларимиз ҳам бўйига, ҳам энига кенгаймоқда,— дейди А. Мирзаев. Шу мақсад йўлида 185 гектарда ёш ўрмонзорларни барпо қилдик. Ҳозир кўчатларга баҳорги ишлов бериш ишлари юксак агротехника қоидалари асосида олиб борилмоқда. Жамоамизда 8 та бўлим мавжуд. 13 гектар ерни кўчатчиликка ихтисослаштирганмиз. Ҳозирги кунда бу ерда 24 турдаги 1004,8 минг дона мевали ва манзарали кўчатлар меҳр билан парвариш қилинмоқда.

Ўтган йили қиш эрта тушди. Декабрь ойининг илк кунлариданоқ қаттиқ қор ёғиб берди. Аёздан ёш ниҳолларимиз анча зарар кўрди.

-Ишчиларимиз меҳнатсевар. Ҳар бир ёш ниҳолга жонини тикишга тайёр. Юртини севадиган, меҳнатини қадрига борадиган одамларимиз бор экан, эл олдида юзимиз нурга йўғрилади. Ер чизиб, сира уялиб қолмаймиз,-дейди Узун ўрмон хўжалиги бошлиғи Алламурод Одилов.

Кўчатчилик ишларига 90 нафар киши жалб қилинган. Уларнинг қўлидан токқайчию, ер ағдариш белкураги, кетмон тушмайди. Кўчатлар орасида ишлов бераётган тракторнинг наъраси сокин далалар узра таралади.Ҳар бир иш участкасининг ўз эгаси бор. Жончекада Эргаш Шерматов, Юрчида Абдулла Боймуродов, Ҳамро Жўраев етакчилик қилаётган бригада ерларидаги кўчатлар гуркираб ривожланмоқда. Участка бошлиғи Азамат Маҳмудов эса кўчатчиларга бош-қош.

Узун ўрмон хўжалиги қардош Тожикистон Республикаси тоғ ҳудудидан бошланиб Ҳисор тоғ тизмалари бўйлаб Қашқадарё вилояти ҳудудларигача бўлган кенгликларга туташиб кетган. Нурулло Нарзуллаев, Нажмиддин Қосимов, Тошболта Мирзаев, Башорат Исматуллаев, Шоҳмамат Мирзабадалов сингари ўрмончиларнинг куч-ғайрати билан ўрмон хўжалигига янада файз кирмоқда.

Турсун МАҲМАДАЛИЕВ,
"Адолат" мухбири.

● Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида

МЕҲР-МУРУВВАТ ФАОЛИЯТ МЕЗОНИ БЎЛСИН

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишда "Меҳрибонлик уй"лари, жисмоний ва руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болалар махсус муассасаларида таълим , соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот ҳақидаги қонун ҳужжатларининг ижро этилиши ҳамда ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни аниқлаш, уларга таълим-тарбия беришнинг аҳволи муҳокама қилинди.

Вазирлар Маҳкамасининг 360-сонли Қароридан келиб чиқиб, Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятларида комиссиялар фаолияти ўрганилганда "Меҳрибонлик уйи" ва махсус мактаб-интернатларда тарбияланаётган вояга етмаганларнинг шароитларини яхшилаш борасида муайян ижобий ишлар амалга оширилганлиги қайд этилди.

Андижон шаҳридаги ёшларни соғломлаштириш мақсадида "Шерзод" спорт клуби ташкил этилиб, ушбу клубга бугунги кунда 500 нафардан ортиқ вояга етмаганлар, шу жумладан, 60 нафар кам таъминланган оилаларнинг фарзандлари жалб этилган.

Тарбияси оғир, профилактик ҳисобда турган болаларни касбга йўналтириш ҳамда спорт билан шуғулланишини таъминлаш борасида фан ва спорт тўгаракларига жалб қилиш учун шаҳар ва туманларда "Ёшлар Марказ"лари ташкил этилган.

Хўжаобод туманида ногирон болаларнинг ижтимоий кўникмасини шакллантириш мақсадларида "Ногирон болалар Маркази" ташкил этилиб, уларга таълим бериш ва тиббий ёрдам кўрсатиш борасида самарали ишлар олиб борилмоқда.

Наманган вилоятида ота-онасиз қолган ҳамда кам таъминланган оилаларга мансуб ўқувчиларнинг 108 минг нафарига бепул дарсликлар, 15 минг нафарига ўқув фонди ҳисобидан кийим-бош берилган.

Вилоятдаги етим ҳамда кам таъминланган оила фарзандларининг ҳар бирига халқ таълими бошқармасининг "Мураббий" жамғармаси ҳисобидан омонат дафтарчалари очилган.

"Меҳрибонлик уйи" ва махсус мактаб-интернатлари, барча шаҳар, туман халқ таълими бўлимларида "Гиёҳвандликни олдини олиш Марказлари" ташкил этилиб, уларга телевизор, видеомагнитофон ва вилоят телерадиокомпанияси ҳамкорлигида тайёрланган ҳуқуқий-маърифий мавзулардаги видеофильмлар ҳамда плакатлар тўплами берилган.

Вилоятда жорий ва капитал таъмирлашга муҳтож бўлган 14 та мактаб таъмирдан чиқарилган. Ушбу мактабларни янги ўқув йилига тайёрлаш учун жами 300 миллион сўм маблағ сарфланиб, уларда ҳуқуқий хоналар ташкил этилиб, тегишли адабиётлар билан таъминланган.

Фарғона вилоятида вояга етмаганларнинг бўш вақтларини унумли ташкил этиш борасида Марғилон шаҳар Марказий истироҳат боғида жойлашган болалар спорт зали 5 миллион сўмга қайта таъмирланиб, ўқувчиларни ушбу спорт мажмуасига кенг жалб қилиш, турли хил спорт мусобақаларини ўтказиш йўлга қўйилган.

Учкўприк туманидаги барча мактабларда "Маънавият ва маърифат" хоналари ва музейлар ташкил қилиниб, юрт тарихига оид буюмлар, ўқувчилар томонидан тайёрланган экспонатлар билан жиҳозланган.

Ёз ойларида кам таъминланган оила фарзандлари учун дам олиш оромгоҳларида 500 нафар вояга етмаганларнинг соғломтирилиши мўлжалланмоқда.

Шу билан биргаликда, болалар махсус тарбия муассасаларини моддий-техник жиҳатдан таъминлашда жиддий камчиликлар ҳам учрамоқда.

Ота-оналар қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни аниқлаш, ҳисобга олиш ва тегишли муассасаларга жойлаштириш ҳамда уларга таълим-тарбия беришда қонун бузилиши ҳолларига барҳам берилмаган.

Жойлардаги комиссиялар томонидан мутасадди идоралар ва жамоат ташкилотларининг бу йўналишдаги фаолияти лозим даражада мувофиқлаштирилмаган.

Йиғилишда бу борада йўл қўйилган камчиликлар, фойдаланилмаётган имкониятлар ҳақида сўз бориб, комиссиялар фаолиятининг самарадорлигини ошириш бўйича тадбирлар белгиланди. Муҳокама қилинган масалалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Партия ҳаёти

РАЁСАТ ЙИҒИЛИШИ

16 апрель куни Ўзбекистон "Адолат" СДП Сиёсий Кенгаши Раёсатининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Партия Сиёсий Кенгаши котиблари, Олий Мажлис депутатлари, Сиёсий Кенгаш аъзолари, вилоят партия Кенгашлари котиблари ҳамда партия фаоллари иштирок этган бу йиғилишни партия Сиёсий Кенгаши биринчи котиби, партиянинг Олий Мажлисдаги депутатлар фракцияси раҳбари, академик Турғунпўлат Даминов бошқарди.

Йиғилиш кун тартибида Ўзбекистон "Адолат" СДПнинг Олий Мажлисдаги депутатлар фракциясининг парламентнинг бўлажак сессиясига кўраётган тайёргарлиги ва партия Сиёсий Кенгашининг навбатдаги пленумини ўтказиш масалалари кўриб чиқилди. Биринчи масала бўйича партиянинг парламентдаги депутатлар фракциясининг иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўн биринчи сессияси олдидан амалга ошираётган ишлари, шунингдек, сессияга кўрилаётган тайёргарлик ҳақида фикр юритилди.

Олий Мажлиснинг Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитасининг котиби Омон Олимжонов "Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳаси ҳамда "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни (янги таҳрири) лойиҳаси ҳақида алоҳида тўхталиб ўтди ва Раёсат аъзоларини қизиқтирган саволларга батафсил жавоб қайтарди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан Ўзбекистон "Адолат" СДП Сиёсий Кенгашининг иккинчи котиби Абдували Ғуломмаҳмудов, Сиёсий Кенгаш котиби Равшан Ҳайдаров, Сиёсий Кенгаши аъзоси, ЎзФА Математика институти директори, академик Тўхтамурод Жўраев, Тошкент вилояти партия Кенгашининг биринчи котиби Турғун Иргашев, партиянинг Ёшлар Кенгаши раиси Низомиддин Нурматов, Тошкент шаҳар Ҳамза тумани партия Кенгаши биринчи котиби Турсуной Салимова ва бошқалар ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Раёсатнинг кенгайтирилган йиғилишида партия ҳаётига доир бошқа муҳим масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Рустам ДОСТОН,
"Адолат" мухбири.

Бу ҳақда Вазирлар Маҳкамасининг мажлисида гапирилган эди

«ВАҚТ» ЯРАТГАН ИМКОНИЯТ

- дейди "Вақт" очиқ ҳиссадорлик жамияти Миллий депозитарийси бош директори Камолидин ЖАЛОЛОВ

— Хусусий мулкчиликни ривожлантиришга бугун катта аҳамият берилаётгани сир эмас. Юртбошимизнинг ўзлари эътироф этганларидек "Биз қаердаки ҳақиқий мулкдор пайдо бўлса, ўша жойда ислоҳотлар муваффақиятли амалга оширилаётганига қайта-қайта ишонч ҳосил қилмоқдамиз. Корпоратив ёки хусусий мулкдорми бундан қатъий назар- энг асосий сўзда эмас, амалда мулкдор бўлиши лозим". Вазирлар Маҳкамасининг "2002 йилда Республиканн ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ҳамда 2003 йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишлари"га бағишлаб шу йилнинг 17 февралида ўтказилган мажлисида айтилган бу сўзлар ҳеч кимни бефарқ қолдираётгани йўқ. Шунга монан бизлар ҳам депозитария хизматларини бугунги кун талаблари даражасида ташкил этишимиз зарур. Бунинг учун бизда етарли имконият мавжуд. Ҳамма гап-мамлакатимиз халқ хўжалигининг барча жабҳаларида бошланган иқтисодий ислоҳотларни сабот билан охирига етказишда.

Шу боисдан ҳам депозитарий хизмати кўрсатишни бир мунча соддалаштириш, хизмат кўрсатиш турларини кенг кўламда, сифатли ташкил этиш, хизмат ҳақи таъриф ставкаларини сезиларли камайтириш чораларини белгиладик. Айрим хизмат турларини эса беминнат ва бепул бажаришга келишиб олдик.

-Камолдин Низомуддинович, "ВАҚТ" Миллий депозитарийси акциядорларга депозитарий хизмати кўрсатиш механизмини такомиллаштиришда асосан нималарга эътибор бермоқда?

- Очиғи дастлабки йиллари юридик ёки жисмоний шахс сифатида фаолият юрита бошлаган хўжалик юритувчи субъектларга қимматли қоғозлар бозорида депозитарий хизмати кўрсатишнинг тажрибада синалган аниқ механизми йўқ эди. Шунга қарамай, Республикамиз ҳукуматининг бу соҳага тинимсиз эътибори, Ўзбекистон Республикаси Давлат мулк қўмитаси ва унинг қошидаги қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш Марказининг бевосита раҳбарлиги ва саъйи-ҳаракатлари билан бу соҳада Мустақил ҳамдўстлик давлатлари ўртасида олдинги ўрин чиқиб олдик.

Шунга ҳам мана, саккиз йил бўлди. Шу орада Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 21 майдаги 263-сонли Қарори билан Республикамизда илк бор қимматли қоғозларнинг Давлат Марказий депозитарийси унитар корхонаси фаолият бошлаганидан сўнг, ўша йилнинг ноябрь ойидан "ВАҚТ" Миллий депозитарийси унинг иккинчи босқич депозитарийси вазифасини ўтай бошлади. Шундан буён Миллий депозитариймиз меҳнат жамоаси:

-Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, Республика Давлат мулк қўмитаси ва қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш Марказининг буйруқ ҳамда фармойишларини ижроси бўйича иш ташкил этишни ўз олдиларига дастурий мақсад қилиб қўйган. Чунончи:

-Марказий депозитарий, инвестиция институтлари, эмитентлар ва инвесторлар билан ўзаро ҳамкорлик механизмини такомиллаштиришга.

-Жойлардаги иккинчи босқич депозитарийлар фаолиятини мукаммаллаштириш ва уларни янада ривожлантиришга,

-Асосий фаолиятимиз доирасида хизмат кўрсатиш кўламини кенгайтириш каби муҳим аҳамиятга молик масалаларга эътибор қаратаяпмиз.

Бу соҳадаги саъйи-ҳаракатларимиз ўзининг натижасини бермоқда. Ва айни вақтда акциядорлик жамиятларига, депозитарий ҳамда реестр эгаларига хизмат кўрсатиш хилма-хиллиги тобора ортиб бораётганлиги нафақат юртимиз сармоядорларини ва ҳатто хорижлик инвесторларни ҳам қувонтирмоқда.

— Ҳозирги бозор иқтисодии шароитида республикамиз қимматли қоғозлар бозорида юридик ҳамда жисмоний шахс мақомига эга бўлган хўжалик юритувчи субъектларга, резидент ва норезидент инвесторларга депозитарий хизмати кўрсатишда ўзаро рақобат авж олган бир пайтда рақобатбардошликка қандай эришаяпсизлар?

— Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, кейинги йилларда республикамиз фонд бозоридаги мустақил иккинчи босқич депозитарийларидан 20 таси билан ўта рақобатбардошлик шароитида фаолият юритаётган Миллий депозитариймиз ўзининг жойлардаги 12 та шўъба корхонаси орқали депозитарий ва реестр эгаларига хизмат кўрсатиш бозорида энг йирик институтлардан бири сифатида кўзга ташланмоқда. Шу боисдан ҳам республикамизда рўйхатга олинган жами акциядорлик жамиятларининг 90 фоизи ўзимизда ва вилоятлардаги шўъба корхоналаримизда ҳисобга олинган. Улардан қарийб 30 фоизи марказий қароргоҳимиз ҳисобида туради.

"ВАҚТ" марказий депозитарийси қароргоҳида депозитарий ҳисобига қабул қилинган эмиссия ҳажми 46 миллиард сўмни ташкил этади. Қимматли қоғозлар сони 79,6 миллион донага етказилиб, бу соҳадаги ўсиш аввалги йилга нисбатан 158,5 фоизга ортди.

Қолаверса, аввалги йилга нисбатан марказий қароргоҳимиз томонидан инвесторларга ДЕПО ҳисобини очиш 111,4 фоизга ортганлиги ёки бу кўрсаткич 376100 тага етказилганлиги ҳам ҳиссадорлик жамиятларининг депозитарий хизматига бўлган талаб ва эҳтиёжларини тобора ортиб бораётганлигидан дарак беради. Айтиш жоизки, улардан 7917 нафари юридик шахслар (197 нафари норезидентлар), 368133 нафари жисмоний шахслар (1512 нафари, норезидентлар)дир.

Умуман олганда, 2002 молия хўжалик йили якунларини сарҳисоб қилар эканмиз, республикамизда "ВАҚТ" Миллий депозитарийси ташкил этилган даврдан буён ўтган ҳисобот йилида мижозларга ДЕПО ҳисобларини очиш рақами илк бор миллиондан ортиб кетди. Аниқроғи 1038420 тани ташкил этди. Бу кўрсаткич аввалги йилнинг шу даврига нисбатан 108,9 фоизга ўсганлигидан дарак беради.

— Камолдин Низомуддинович! Меҳнат жамоангиз қимматли қоғозлар бозоридан бошқа яна қандай бозорларда акциядорлик жамиятлари ва чет эл инвесторларига депозитарий хизмати кўрсатишни жорий этган-у ва жойлардаги шўъба корхоналари фаолиятини такомиллаштиришга эътибор қай даражада йўлга қўйилмоқда?

— Миллий депозитариймиз ўзимизнинг шўъба корхоналари билан республикамиз фонд бозорларида фаолият юритаётган инвестиция институтлари ва қатор компанияларига, брокерлик идораларига хизмат қилиб келмоқда. Масалан, республикамиздаги энг йирик инвестиция фондларидан "RIF" тараққиёт инвестиция фонди ва "UZBEKINFEST SARMOYALARI", "Транс-инвест", "Менатеп-инвест" каби компанияларга депозитарий хизмати кўрсатиб келмоқдамиз. Шунингдек, юқорида таъкидлаганимиздек реестр эгалари бўлган компаниялар ҳамда брокерлик идоралари билан бир қаторда аккредитивлаштирилган "Тошкент" республика фонд биржаси ва "Элсис-савдо" БТЭС жамоалари ва "Дилала", "Флами" сингари масъулияти чекланган жамиятлар ҳам бизнинг хизматимиздан баҳраманд бўлмоқда. Бундан ташқари Ўзбекистон индустриясининг энг машъал ва гигант корхоналаридан ҳисобланган Олмалиқ кон-металлургия комбинати, Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси, "ЎзДЭУ авто" Ўзбекистон-Корея қўшма корхонаси ва Ўзбекистон металлургия комбинати каби ҳиссадорлик жамиятларига хизмат ҳам кўрсатаяпмиз.

Ўз навбатида депозитарийимизнинг жойларда шўъба корхоналарини тузганмиз. Бундан мақсад биринчидан мулк давлат тасарруфидан чиқарилиб, хусусийлаштирилганидан сўнг у, ёки бу шаклдаги ҳиссадорлик жамияти тузилиб, амалдаги қонунлар ва меъёрий-ҳужжатларда уларнинг акцияларини сақлаб беришда депозитарий хизмати кўрсатиш депозитарий корхоналари зиммасига тушади. Шу боис ҳам уларнинг узоғини яқин ва оғирини енгил қилиш мақсадида республикамизнинг барча вилоятларида шўъба корхоналаримизни ташкил этиш билан уларни моддий-техник базасини, мустаҳкамлаш, иш услубларини такомиллаштиришда зарур методик ёрдамларни кўрсатиш, фан-техника ютуқлари ва илғор иш тажрибаларидан хабардор этиш, жойлардаги шароитларни ҳисобга олган ҳолда уларни иш жараёнида қўллашни тавсия қилиш масъулиятини олганмиз. Улар билан узвий алоқада бўлиб, қимматли қоғозлар бозорида битимлар тузиш ва унинг олди-сотди жараёнида фаол иштирок этишларини таъминлаш учун энг замонавий усулда электрон алоқалар ўрнатилган.

Бунинг учун "ВАҚТ" миллий депозитарийси томонидан кадрлар танлаш, уларни жой-жойига қўйиш ва қайта тайёрлаш масалаларига алоҳида эътибор берилмоқда. Шу кунларда жойлардаги шўъба корхоналаримизда 30 нафардан зиёд, сертификатга эга бўлган шу соҳанинг етук мутахассислари фаолият кўрсатаётганликлари бунга яққол мисол бўлаолади.

—Хизмат кўрсатишни такоммиллаштириш мақсадида чет эллар билан ҳам хамкорлик йўлга қўйилганми?

— Европа мамлакатларидан Буюк Британия, Франция, Германия, кун чиқар мамлакатларидан Япония, Жанубий Корея шунингдек, Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатларидан Россия Федерацияси, Қозоғистон, Озарбайжон Республикалари билан ҳамкорлик риштааларини ўрнатганмиз.

Улар билан тажриба алмашиш, услубий йўл-йўриқлар ишлаб чиқишда қатор тадбирлар амалга оширилмоқда. Халқаро семинарлар ўтказилмоқда. Ўтган йили Озарбайжон Республикасида бўлиб ўтган халқаро семинарда ўзбекистонлик делегатлар сафида бизлар ҳам иштирок этгандик. Шунингдек, Давлат мулк қўмитаси ва Қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш Марказининг бевосита раҳбарлигида МҲД депозитарийлари раҳбар ва мутахассисларининг халқаро конференцияси республикамизда ҳам ўтказилди. Буларнинг барчаси ҳамкорликдаги фаолиятимиз тобора такомиллашиб бораётганлигидан дарак беради.

Суҳбатдош: Холмирза МАТКАРИМОВ.

Қарор ва ижро

"БУЗОҚНИНГ ЮГУРГАНИ..."

ёки қонунни четлаб, чўнтакни кўзлаб ўз нафси йўлида мўмай даромад орттиришга берилганларнинг охир-оқибат "ҳоли вой" бўлаётгани хусусида

Солиқ-давлат таянчи. Бугун унинг ҳаётимизда муносиб ўрни бор. Кимки, солиқ қонунчилигига амал қилса, иши бароридан келаверади. Акс ҳолда қинғир ишининг жабрини тортади. Бу ҳаётий ҳақиқатни ҳеч ким унутмаслиги керак. Аммо "Чучварани хом санаган" айрим сохта тадбиркорлар буни унутиб қўйишмоқда. "Бузоқнинг югургани сомонхонагача" дейилган халқ мақолининг бежиз эмаслигини назарда тутишмаяпти. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ўтган йилнинг 6 майда қабул қилган 154-сонли қарори юртимиздаги катта ўзгаришларга кенг йўл очди. Жисмоний шахслар томонидан мамлакатимиз ҳудудига кириб келаётган товарларнинг олиб келиниши шу қарор боис анча тартибга солинди. Қатор соҳалар каби Давлат солиқ инспекциялари зиммасига ҳам катта масъулият юклаган бу муҳим ҳужжат ижросини ҳозирги кунда бизлар ҳам изчил амалга ошириб келаяпмиз.

Аввало, қарор кучга кирган кунлардан бошлабоқ унинг аҳамиятини кенг омма ўртасида тушунтиришга алоҳида эътибор бердик. Тадбиркорлар билан учрашувлар, мулоқотлар ўтказдик. Айниқса, шаҳар ҳокимиятида ўтказилган қатор йиғилишлар кўпчиликда катта таасурот қолдирди. Шаҳар ҳокимининг муовини, шаҳар прокурори, Давлат солиқ инспекцияси бошлиғи, прокуратура ҳузуридаги солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бўлими бошлиғи иштирок этган бу йиғилишларда кўплаб тадбиркорлар қатнашиб, ўзларига тегишли саволларга етарли жавоб олишди.

Бундай тушунтиришларни биз тегишли идоралар билан бошқа жойларда ҳам ўтказиб, қарор талабларини кўпчиликка етказдик. Семинар йиғилишлар ташкил этилди. Олиб борилган бу чора-тадбирларимиз туфайли қарор ижросини таъминлашга муваффақ бўлаяпмиз. Амалдаги тартиб қоидаларни четлаб, мўмай даромад орттирмоқчи бўлаётганларнинг йўлига мустаҳкам тўсиқ қўйилмоқда. Бунга мисоллар кам эмас. Фуқаро Е.Қорёғдиев қарор талабларини бажармай ўз нафсига эрк қўйди. Ҳеч қандай ҳужжатларсиз чет элда ишлаб чиқарилган болалар спорт кийими билан бемалол савдо қилаверди. Оқибатда умумий миқдори 456,2 минг сўмлик бу маҳсулотларнинг ҳужжатларини инспекциямиз ходимларига тавсия эта олмай мулзам бўлиб қолди. Тегишли далолатномалар расмийлаштирилиб, маҳсулотлар аниқлик киритилгунига қадар вақтинча сақлаш учун олиб қўйилди.

187 минг сўмлик кийим кечаклар билан савдо қилаётган фуқаро Б.Қўчқорованинг бошига ҳам шундай "ташвиш" тушди. Энди улар тегишли ҳужжати бўлмаган маҳсулотларни сотиб, чўнтакларини қапайтиришга беҳуда хомтама бўлганликларини англашмоқда.

154-сонли қарор талабларини бажарилиши юзасидан инспекциямиз томонидан шу йилнинг биринчи чорагида 73 та текширув ўтказилди. Натижада 53 та ҳолатда ҳар хил қонунбузарликларга йўл қўйилганлиги фош этилди. Текширув натижаларига кўра умумий миқдори 6100 минг сўмлик товар моддий бойликлари қонунбузарлардан вақтинчалик олиб қўйилди. 12 та ҳолат бўйича эса, жами 195,2 минг сўмлик маҳсулотнинг эгаси аниқланмади.

Инспекциямиз ходимлари Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 22 мартдаги 151-сонли қарори билан тасдиқланган ва 1997 йил 13 июндаги 295-сонли қарори билан ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган "Мусодара қилинган, эгасиз мол-мулкни ворислик ҳуқуқи бўйича давлат ихтиёрига мусодара қилинган, эгасиз мол, хазиналарни ҳисобга олиш, баҳолаш ва сотиш тартиби тўғрисида"ги Низомга ҳамда Давлат солиқ қўмитасининг 1997 йил 1 июлдаги 97-52 рақам билан тасдиқланган ва Адлия вазирлигидан 1997 йил 4 июлда 353-рақам билан рўйхатдан ўтган "Акциз маркасиз тамаки маҳсулотлари ва алкогол ичимликларни мусодара қилиш ва сотиш тартиби"да кўрсатилган тадбирларни тўлиқ бажариш ҳам инспекциямиз мутахассисларининг ҳам доимий вазифасига айланган.

Шунга мувофиқ ўтказаётган текширишларимиз ҳам катта самара бермоқда. Акциз маркаси бўлмаган тамаки маҳсулотлари ҳамда спиртли ичимликларнинг савдосига ғов қўйилмоқда. Шу йилнинг бошидан буён ходимларимиз томонидан ўтказилган текширишларда акциз маркалари бўлмаган 184,4 минг сўмлик спиртли ичимликлар ва 130,9 минг сўмлик тамаки маҳсулотлари савдодан олиб қўйилди. Уларнинг акциз маркасиз, ноқонуний равишда сотилаётганлиги ҳақида далолатномалар расмийлаштирилиб, тегишли идораларга жўнатилди. Жумладан фуқаро М.Усмонов ҳам қонунни четлаб, чўнтакни кўзлаб акциз маркаси бўлмаган тамаки маҳсулотларининг савдосига берилиб кетган эди. Бу қонунсиз ишининг эртага катта бир ташвиш келтиришини ҳаёлига ҳам келтирмас эди. "Кўза кунда эмас, кунида синади" деганларидек, солиқ инспекциямиз ходимларига йўлиққанида қилган хатосини тушунди. Ундан 218 қути, жами 76,3 минг сўмлик тамаки маҳсулотлари акциз маркалари бўлмаганлиги учун олиб қўйилди.

Шундай: ҳеч бир нарса оқибатсиз кетмайди. Қинғир ишнинг барибир қийиғи чиқади. Қонунга чап бераман деганлар, панд ейди. Қиссадан ҳисса шу: ноқонуний равишда тадбиркорлик билан шуғулланиб, мўмай даромад орттираман деб янглишманг - чув тушиб қоласиз. Кейинги пушаймондан эса асло фойда йўқ.

Ойбек ҚОДИРОВ,
Тошкент вилояти Янгийўл тумани Давлат солиқ инспекцияси бошлиғи.

АДОЛАТНИНГ ТАВСИФИ

Адолат – ижтимоий ҳаётга, жамият аъзоларининг ўзаро муносабатларига оид юксак қадрият. Шу боисдан уни кўпинча «ижтимоий адолат» ибораси билан таърифлайдилар. Дарҳақиқат, адолат фақат ижтимоий бўлиб, қандайдир табиий, сунъий, техникавий, яъни, соҳавий эмаслиги шубҳасиз.

Муҳтарам Президентимиз Ислом Каримов «Туркистон» газетаси мухбирининг саволларига жавобларида алоҳида урғу бериб уқтирган сўзларини эсга олайлик: «Буюк аждодимиз юксак тараққий топган давлат барпо этгани ва бу мамлакатда «Куч - адолатда» деган бош шиор давлат сиёсатининг, жамият ҳаётининг асоси бўлганини яхши биламиз. Бу ғоя одамларга куч берган, уларда инсоф-диёнатга, эзгуликка ишонч уйғотган. Чунки жамиятда адолат барқарор бўлса, миллат, халқ ҳеч қачон йўлидан адашмайди, эртами-кечми фаровон турмушга эришади. Менинг раҳбарлик лавозимида меҳнат қилган тажрибамдан чиқарган энг муҳим ҳаётий хулосам шуки, адолат биз қураётган жамиятнинг мезони бўлмоғи даркор».

Адолат – инсоннинг энг юксак эзгу нияти, баъзан ҳаёт-мамотини ҳал қилувчи омилдир. У инсоннинг доимий ҳамроҳи сифатида ўтмишда саноқсиз зиддиятларга бардош берган, машаққатларда тобланган, турли гирдоблардан адашмай, равон йўлида илдам қадам ташлаётгани учун ҳам юксак эъзозланади.

Соҳибқирон бобокалонимиз Амир Темур адолатнинг фақат ҳуқуқий қудратига эмас, балки бутун жамият учун энг юксак маънавий неъмат эканлигига ҳам ишора қилган. Дарҳақиқат, адолат фалсафий, ҳуқуқий ва ахлоқий мазмунларга эга. Адолатнинг фалсафий мазмуни инсоният ривожланиш тарихида қабилавий, табақавий, синфий қоидалар, савоб ва гуноҳ, маъқул ва мақбул, ҳақ ва ноҳақ хатти-ҳаракатлар таъсирида ўзгариб, ривожланиб келди. Бу борада Фемида, Маат, Немесиди, Сулаймон пайғамбар каби авлиёю-анбиёлар ҳаётидан кўплаб афсоналар тўқилгани бежиз эмас. Арасту таълимотига кўра, адолат ҳаёт учун зарур маҳсулотларни ҳозирлаш, тақсимлаш, айирбошлашда мезон бўлмоғи, ҳокимиятни ҳам, фуқарони ҳам ўзгалар билан мулоқотларида, тақдирлаш ва таҳқирлаш, зарарни тўлаш ва ундириш каби кундалик фаолиятларида андоза бўлиб хизмат қилмоғи лозим.

Шахс ўзи учун ҳам, ўзга учун ҳам фойдали ва зарарли унсурлар мувозанатига эътибор бермоғи, уларнинг на кўпайишига, на камайиб кетишига йўл қўймаслиги шарт. Акс ҳолда адолатсизлик рўй беради.

Адолат бахт, эркинлик ва тенглик каби умуминсоний ғоялар тизимида алоҳида ўрин эгаллайди. У ягона, барча учун бир хилда тушунча. Адолатнинг капиталистик ёхуд социалистик тури, ҳаққоний, илмий, илғор ва мунтазам каби кўринишлари ҳақида совет даврида тўқилган ақидалар танқидга ҳам арзимайдиган сафсата эди.

Адолат – сермазмун қадрият, уни ўлчаб бўлмайди, каттаю-кичиги, ростию-ёлғони, олийсию-қуйиси, чуқурию-саёзи, кенгию-тори йўқ. «Шубҳасиз одиллик», «қатъий адолат», «бир мунча одилона», «бироз адолатсизлик» каби сифату-сифатдошлар аслида ҳаётий эмас, фақат ноўхшов нутқларда учрайди.

Адолат ибораси кундалик ҳаётда шахснинг одобига баҳо беришдан бошлаб муттасил қўлланади. Ўз хулқига эътибор бериш, бошқаларни ҳурмат-эъзозлаш адолатли шахсга хос. «қилмиш-қидирмиш», «Ўзингга раво кўрмаганни бошқага ҳам раво кўрма» қабилида иш тутиш оилада ҳам, мактабда ҳам, ишхонада ҳам ижобий натижа беради. Айниқса катта-кичик маъмурлар, ваколатли лавозимдагилар бошқалар билан муомалада доимо одил бўлишни унутмаслиги, уларни ишга қабул қилиш ва ишдан бўшатишда, мукофотлаш ва тартибга чақириш чоғида камситмаслиги, эътиборли бўлишлари талаб қилинади. Бундай хулқ-атворга хос ахлоқий талаблар, шубҳасиз, адолатлидир.

Ҳуқуқ соҳасида адолат, нафақат асосий мезон, балки қонуннинг устиворлигига эришишнинг қудратли воситаси, ҳуқуқни муҳофаза қилишга қаратилган фаолият ва суд ҳокимиятининг бирдан-бир, ягона суянчиғидир. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 14 ва 18-моддаларида адолат инсон ва жамият манфаатларига хизмат қилувчи давлат ҳокимиятининг муҳим принципи сифатида ўз аксини топган.

Ҳуқуқшуносликда икки хил муҳим қоида мавжуд: биринчисига мувофиқ – «фақат рухсат этилган фаолият билан шуғулланиш мумкин», иккинчисида эса – «тақиқланмаган барча фаолият билан шуғулланиш мумкин», дейилади. Ҳар иккала қоида ҳам адолатли, аммо улардан фойдаланишда, амал қилишда алоҳида эҳтиёткор бўлиш лозим. Чунки бу қоидаларнинг биринчиси – шахснинг эркини бирмунча чеклайди, иккинчиси эса – уни ташаббускор, фаол изловчан бўлишга чорлайди.

Мансабдорнинг фаолиятига нисбатан иккинчи қоидани татбиқ қилиб бўлмайди, чунки ҳар қандай лавозимли шахс қонун-қоидада кўрсатилганидек, фақат ўз ваколати доирасида, хизмат қилиши, шахснинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва манфаатларини, қандай тарзда бўлмасин, камситмаслиги шарт. Мансабдорлар ҳар бир шахснинг истак ва талабларини қаноатлантириш учун барча чораларни кўришга мажбур. Давлат идораларида ҳануз давом этаётган сансалорлик, тўрачилик, лоқайдлик ҳоллари кўпинча «бу бевосита менинг хизмат вазифамга кирмайди» таомилида йўл тутиш оқибатидир.

Адолат – ҳуқуқнинг негизи, у ҳатто кодекс, қонун ва бошқа норматив ҳужжатларга сиғмайдиган кенг ва чуқур мазмунга эга. Амалдаги қонунлар ҳам фақат адолатга хизмат қилмоғи, одилона қоидаларнигина ифодаламоғи лозим. Қонунлар ҳуқуқий маҳсул сифатида, худди иқтисодий, сиёсий, маънавий воқеликлар сингари адолат тарозисида ўлчанмоғи керак. Нотўғри ифодаланган адолатсиз қонунлар буткул жамиятни ларзага соладиган даҳшат эканлигига мисоллар кўп. Чунончи, энг яққол мисол: СССР МИҚ Раёсатининг «Террористик актларга тайёргарлик ва уларни содир этиш бўйича ишларни юритиш тартиби тўғрисида» 1934 йил 1 декабрь қарори Раёсатнинг 28 аъзосидан фақат тўрттасининг фикри билан қабул қилинган ва оммавий қирғинларга «юридик асос» сифатида 20 йилдан зиёд даврда фойдаланилган. Шуниси таассуфки, «совет ҳуқуқшунослигининг раҳнамоси» А.Я.Вишинский 1937 йили «эскириб қолган қонунларни четга суриб қўйиш»га даъват этганида 1937 йил 1 декабрь қарори кабиларни эмас, партия «йўл-йўриқларига» халақит бериши эҳтимол бўлган бошқа қонунларни кўзда тутган.

Шу муносабат билан эътироф этиш жоизки, то 1990 йилгача ҳуқуқ назариясига бағишланган дарсликларда, илмий асарларда, юридик энциклопедия ва луғатларда «адолат» атамасига ўрин берилмас эди. Ҳатто, марксча-ленинча давлат ва ҳуқуқнинг умумий назариясига бағишланган 150 босма табоқдан иборат уч жилдли асарда ҳам «адолат» деган лавҳани учратмайсиз.

Шукрлар бўлсинким, мустақилликка эришган ватанимизда 1994 йилда қабул қилинган Жиноят ва Жиноят-процессуал кодексларида «адолат» атамаси биринчи марта таърифланди. Зероки, суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар фаолиятининг самарадорлиги улар қабул қилган қарорларнинг одиллиги билан белгиланади. «Жиноят-процессуал қонун ҳужжатларининг вазифалари, -дейилади Кодекснинг 2 — моддасида, - жиноятларни тез ва тўла очишдан, жиноят содир этган ҳар бир шахсга нисбатан адолатли жазо берилиши ҳамда айби бўлмаган ҳеч бир шахс жавобгарликка тортилмаслиги ва ҳукм қилинмаслиги учун айбдорларни фош этишдан ҳамда қонуннинг тўғри татбиқ этилишини таъминлашдан иборатдир.»

Бинобарин, қонун ҳам, унинг амалиёти ҳам, жамиятда рўй берадиган ҳар қандай низо, айниқса жиноий қилмиш бўйича суднинг қарори ҳам адолатли бўлишига эришиш халқ осойишталигининг муҳим кафолатидир. Бу йўлда барча баҳоли қудрат ўз ҳиссасини қўшиши, бурчини ҳалол бажариши, масъулиятини унутмаслиги талаб қилинади.

Ғафур АБДУМАЖИДОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, юридик фанлари доктори, профессор.

2003 йил - Обод маҳалла йили муносабати билан Сирдарё вилояти Гулистон тумани ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари томонидан муҳим ишлар амалга оширилмоқда. Айниқса, туман прокуратураси ходимлари маҳаллаларга чиқишиб, улардаги шарт-шароитларни яхшилашнинг амалий чораларини кўришяпти. Туман прокурори Ҳусан Давроновнинг ўзи корхона ва ташкилотларда, меҳнат жамоаларида, аҳоли яшаш жойларида бўлиб улардаги аҳвол билан яқиндан танишмоқда. Ўз навбатида ютуқларни оммалаштириб, камчиликларни бартараф этишга мутасадди ташкилотлар раҳбарларини жалб этмоқда. Яқинда прокурорнинг ташаббуси билан туман марказидаги маданият саройида ўтказилган йиғилиш ҳам бу борадаги ишларнинг таҳлилига бағишланди. Унда ҳозир бўлганлар маҳаллаларда ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш юзасидан қилинаётган ишларга ҳолис баҳо беришиб, камчиликларни ҳам рўй-рост очиб ташладилар. Маҳаллаларни файзли масканга айлантириш юзасидан мутасаддиларга аниқ топшириқлар берилди.

Мақсад- маҳаллаларнинг мақомини янада кўтариш, бу борадаги қонунларнинг ижросини таъминлаш,- дейди туман прокурори Ҳусан Давронов.- Зеро, маҳаллаларнинг ободлиги юртимиз истиқболини ҳам белгилайди. Уларда қарор топган энг яхши анъаналар халқимиз турмуш тарзини юксалтиришга хизмат қилади.

Суратда: туман прокурори Ҳусан Давронов (ўнгдан чапга) туман санитария ва эпидемиология станцияси бошлиғи Одил Чўлпонов, "Деҳқонобод" шаҳарчаси фуқаролар йиғини раиси Алижон Раҳмонбердиев ва туман ҳокимлиги ижтимоий соҳа бўйича гуруҳ раҳбари Абдурайим Оқмирзаев билан маҳаллаларда қилинадиган ишларни келишиб олмоқда.

ВАТАН ХИЗМАТИГА ОТЛАНДИЛАР

Сурхондарё вилояти мудофаа ишлари бошқармаси баҳорги чақирувга ҳар жиҳатдан пухта тайёргарлик кўрди.

Ватан хизматига шай бўлган бир гуруҳ йигитларни ҳарбий хизматга кузатиш маросими кўпчиликда чуқур таассурот қолдирди. Вилоят мудофаа ишлари бошқармасида ўтказилган маросимда фахрийларни қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси вилоят бўлими раиси О. Соатов, вилоят ҳокимлигининг масъул ходими Т. Менглиев йигитларга оқ йўл тилаб, фотиҳа беришди.

Фарзанди она -Ватан хизматига йўл олган оталардан бири Суюн Усанов шундай деди:

— Ўғлимнинг камолга етиб, мустақил мамлакатимиз Ўзбекистон хизматига бел боғлаб йўлга чиққанлигидан хурсанд эканлигимнинг чек-чегараси йўқ. Ҳар бир ота-онага ҳам шундай бахт насиб этсин.

«Туркистон-пресс».

Халқимизда «элга хизмат – олий ҳиммат», деган гап бор. Бу фикрларни ватандошларимиз узоғини яқин қилаётган автобус ҳайдовчилари шаънига айтиш ўринли. Чунки матонатли инсонлар кечани кеча, кундузни кундуз демай, ёзнинг жазирамасига, қишнинг қаҳратонига қарамай эл хизматига доим қамарбасталар.

Хусусан, Бекобод автотранспорт корхонаси ҳайдовчиси Набижон Абдураззоқов 20 йилдан бери аҳолига сидқидилдан хизмат қилиб келмоқда. У ўзининг хушмуомалалиги, одамларга меҳрибонлиги туфайли обрў-эътибор топган.

Олмалиқ автотранспорт корхонасининг илғор, пешқадам, тажрибали ҳайдовчиси Мўминбек Чинибеков ҳақида ҳам кўпчилик шундай илиқ гапларни айтади.

СУРАТДА: Набижон Абдураззоқов ва Мўминбек Чинибековлар ўзаро мулоқотда.

МАТОНАТЛИ КАСБ СОҲИБЛАРИМИЗ

Қай соҳада бўлмасин ислоҳотлар изчил амалга оширилаётган жойда муайян ютуқларга эришилиши шубҳасиздир.Ишни тегишли қонун ва қарорлар асосида ташкил этганмиз. Яъни соҳада ислоҳотларни изчиллаштириш чора-тадбирлари кўрилмоқда.Қўлга киритилаётган ютуқларни эса амалий ишлар натижаси сифатида қайд этиш мумкин.

20 та ҳарбийлашган ва 19 та "Камолотли" ёнғин хавфсизлиги қисмига 1937 нафар ўт ўчирувчи бириккан. Уларнинг аксарият қисмини билаги кучга тўлган, олов билан юзма-юз курашдан заррача сесканмайдиган ёшлар ташкил этади. Зеро, худди шулар муваффақиятларимизни таъминлашда бош қаҳрамонлардир.

Шу йилнинг биринчи чорагида жами 218 марта ёнғин ҳодисаси рўй берди. Бу ўтган йилнинг шу давридагидан 20 та кам ёнғин содир этилди демакдир.Мудҳиш оқибатли ёнғинлар 3 тага камайди. Газ ва электр энергиясидан фойдаланишда эҳтиётсизлик туфайли рўй берадиган ёнғинлар сони ҳам камайганлиги кузатилди.

Ёнғинларнинг 75 фоизи аҳоли турар жойларида юз беради. Болалар ва ёшлар иштирокидаги ёнғин ҳодисалари 2002 йилнинг шу давридагига қараганда 11 фоизга камайди. Тарғибот-ташвиқот мунтазам йўлга қўйилгани боис шундай натижалар қўлга киритилмоқда.

Ходимларнинг жанговар-сиёсий тайёргарлигини ошириб боришини таъминлаш мақсадида махсус машғулотлар ўтказиб турилибди. "Маърифат дарслари" шубҳасизки, ишимизга ижобий таъсир этаётир.

Китоб, Яккабоғ, Касби туманлари, Шаҳрисабз ва Қарши шаҳарлари ёнғин хавфсизлиги бўлинмалари ҳамда 4-ҳарбийлашган ёнғин хавфсизлиги отряди яхши натижаларга эришаётган жамоаларимиздан саналади. Шунингдек бошқармамиздан С.Муродов, Б.Суюнов, Ф.Мирзаев, К.Янгиев, Т.Асლонов бир қарашда оддий аммо ҳаёт учун муҳим бўлган соҳа ишини сидқидилдан бажариб, обрў-эътибор қозонган ходимларимиздир.

Фурсатдан фойдаланиб барча ҳамкасбларни касб байрами билан самимий табриклайман. Ўт билан курашганда ҳамиша қўлингиз баланд келаверсин, дея истак билдираман.

Дилшод ПЎЛАТОВ,
Қашқадарё вилоят ИИБ Ёнғин хавфсизлиги бошқармаси бошлиғи, ички хизмат подполковниги.

«МЕҲРИГИЁҲ» ТЕЛЕМАРОФОНИ

Бугун Тошкент шаҳар ногирон болалар ва ногиронларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш "Меҳригиёҳ" хайрия жамғармасининг 12 соатли телемарафони ўтказилади. Шу муносабат билан куни кеча Миллий матбуот марказида мазкур тадбирни ўтказишга бағишланган анжуман бўлиб ўтди. Унда айтилганидек, телемарафонда 50 миллион сўм маблағ йиғилиши кўзда тутилмоқда.

-Бу телемарафонни ўтказишдан мақсад,-дейди жамғарма раиси Дилфуза Абдуллаева,- хайрия тушумига ногирон оила фарзандлари, ногирон болалар ва кам таъминланган оилаларнинг болалари учун махсус интернат мактаби очишни мўлжаллаганмиз. Қолаверса, ногиронлар учун янги иш жойларини ташкил қилишни ҳам кўзлаяпмиз.

Дастурда санъат усталари ва ўзбек эстрадасининг юлдузлари қатнашишади. "Замин" студияси томонидан тайёрланган, "Ёшлар" телеканали орқали бугун муттасил узлуксиз ёритиб бориладиган "Меҳригиёҳ" телемарафони ўзига хосдир.

Матбуот анжуманида "Меҳригиёҳ" жамғармасининг раиси Дилфуза Абдуллаева ва раис муовини Раҳматулла Абдуллаевлар иштирок этиб, журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб беришди.

Вилоят ШОДИЕВА,
"Адолат" мухбири.

Истеъмолчи ҳуқуқи - қонун ҳимоясида

ИШОНЧСИЗЛИК ПАЙДО БЎЛСА...

Республикамизда истеъмолчиларнинг ҳуқуқлари асосан Ўзбекистон Республикасининг "Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида" ги қонуни билан ҳимоя қилинади. Мазкур муҳим хужжат истеъмолчилар ҳуқуқини ҳимоя қилиш, яъни, фуқаролар билан товар ишлаб чиқарувчилар ва аҳолига хизмат кўрсатувчи хўжалик субъектларининг ўзаро муносабатларини тартибга солиб турадиган асосий қонун ҳисобланади.

Истеъмолчилар билан хизмат кўрсатувчи соҳалар ўртасидаги муносабатлар ҳар доим ҳам ушбу қонунда кўрсатилганидек талаб доирасида, деб бўлмайди. Хўш, шундай экан, истеъмолчилар сифатсиз товар ишлаб чиқарувчиларга, кўнгилдагидек хизмат кўрсатмаётганларга нисбатан қандай йўл тутишлари керак? Мухбиримиз бу ҳақда Қашқадарё вилоят Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш ҳудудий бошқармаси бошлиғи Мустапхон Султонов билан суҳбатлашди.

— 2002 йил ва 2003 йилнинг 1-чораги давомида ҳудудий бошқармамизга вилоятимиз фуқаролари 77 марта ариза ва шикоятлар билан мурожаат қилишди. —дейди бошқарма бошлиғи Мустапхон Султонов биз билан суҳбатда. — Бошқармамиз мутахассислари бу аризаларни ўз вақтида жойларда тегишли тартибда ўрганиб чиқиб, истеъмолчиларга тушунтиришлар беришди ҳамда уларнинг бузилган ҳуқуқларини тиклаб беришди.

Жумладан, ҳудудий бошқармага Қарши шаҳрининг 6-митти туманидаги 1-уйнинг 23-хонадонида яшовчи фуқаро С.Қиёмова 2002 йил 28 июнда ичимлик суви февраль ойидан бери берилмаётганлиги тўғрисида ёзма равишда мурожаат этди. Ушбу ҳолат юзасидан хизмат кўрсатувчи ташкилотлар фаолияти тегишли тартибда ўрганиб чиқилганда, ҳақиқатдан ҳам "Чўлқувар" уй-жой мулкдорлари ширкати томонидан "Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида" ги қонуннинг 19-моддасига зид равишда фуқаро С.Қиёмованинг хонадони ичимлик суви билан асоссиз равишда таъминланмаётганлиги аниқланди. Ўрганиш жараёнида ҳудудий бошқарма кўрсатмаси билан қонунбузарлик бартараф этилиб, ижрочи томонидан 2002 йил 6 июль кунидан ушбу уйда яшовчи фуқаролар хонадонлари режа асосида ичимлик суви билан таъминланиши йўлга қўйилди.

Худди шунингдек, Қарши шаҳар 4-митти туманига қарашли 4-уйнинг 43-хонадонида яшовчи 1-гуруҳ ногирони И.Раҳмонқулов ҳам шаҳардаги "Сфера" МЧЖ томонидан узатилаётган кабелли телекўрсатувлар хизмати сифатсизлиги ҳақида ариза билан ҳудудий бошқармага мурожаат қилди. Унинг ҳам аризаси ўрганиб чиқилиб, хизмат кўрсатувчи томонга ушбу камчиликни бартараф этиш юзасидан кўрсатма берилиб, фуқаро И.Раҳмонқуловга тегишли телекўрсатув кабеллари янгиланди ва аризачининг талаби қондирилди.

Шу билан бирга Қарши шаҳар коммунал хизмат кўрсатиш бошқармасига қарашли А.Темур кўчасидаги 136-сонли ётоқхонада ойлик ижара тўловлари юқори эканлиги бошқармага мурожаат қилган фуқаролар С.Мўминова ҳамда Г.Санжаренколарнинг аризаларида қайд этилган эди. Ходимларимиз ушбу ҳолатга аниқлик киритиш мақсадида ётоқхонадаги ҳақиқий аҳволни ўрганиб чиқишди. Ҳақиқатдан ҳам корхона томонидан 1 квадрат метр яшаш майдони учун 275 сўм белгиланган. Ўрганиш натижасида ушбу тўлов 237 сўм 54 тийинга туширилди ҳамда ушбу ётоқхонада яшовчи фуқаролар ҳисобига 241225 сўм қайта ҳисоб-китоб қилиниб, фуқароларга ундириб берилди.

Қарши шаҳридаги 4-митти туман 4-уйда яшовчи фуқаролар номидан Н.Б.Ғаффарованинг Қарши шаҳар электр тармоқлари томонидан электр энергиясини узатишда камчиликлар ҳамда 4-уйга ўтказилган электр жиҳозларининг носозлигидан келиб чиқаётган муаммолар ҳақидаги ёзган шикоят аризаси ўрганиб чиқилди.

Ҳудудий бошқарманинг алоқа хатига асосан Қашқадарё электр тармоқлари корхонаси томонидан аризада кўрсатилган камчиликлар юзасидан корхонанинг бош муҳандис ўринбосари М.Умидов ёзма жавоб берди. Унда айтилишича, электр энергия ишлаб чиқарувчи иссиқлик электр станциялари учун энергетика ёқилғисининг танқислиги натижасида электр энергия қуввати вилоятимизда етишмайди. Шу сабабли Қарши шаҳар истеъмолчиларига электр энергия берилиши бўйича чеклаш жадвалига асосан 4-митти туман уйлари кундузи соат 9.30 дан 11-30 гача (ёки 14.00 дан 17.00 гача), кечаси 2.00 дан 4.00 гача ўчириб қўйилади. 4-уйни электр энергияси билан таъминловчи асосий кабел ишдан чиққанлиги ва корхонада керакли маркадаги кабел бўлмаганлиги сабабли уйни электр энергиясиз қолдирмаслик мақсадида вақтинчалик талабга жавоб бермайдиган кабел билан истеъмолчиларга электр энергияси берилганлиги билдирилган.

Ушбу уйда чеклаш жадвалида белгиланган вақтларда электр энергиясини беришни тўхтатиш соатларига амал қилинмаган.

Қарши шаҳар электр тармоқларининг электр энергиясини узатишдаги камчиликлар ҳудудий бошқарма Кенгаши қарори билан Ўзбекистон Республикаси "Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида" ги қонуннинг 19-модда талабларига зид деб топилиб, ушбу қонун бузилишни бартараф этиш бўйича бажарилиши мажбурий бўлган кўрсатма берилди. Кўрсатмага асосан Қарши шаҳар 4-митти туман 4- уйдаги электр ўтказгич кабеллари алмаштирилди, ҳамда узлуксиз электр энергияси билан таъминланди.

Ҳозирги кунда истеъмолчилар ўз ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишда вилоятимиз ҳудудий бошқармасида ишлаб турган ишонч телефонларидан кенг фойдаланмоқда.

Вазирлар Маҳкамасининг 414-сонли қарорининг аҳамияти шундан иборатки, илгари истеъмолчилар ўз ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида ҳокимлик ва назорат қилувчи органларга мурожаат қилишар эди. Энди вилоятимизнинг шаҳар ва туманларидаги маҳалла фуқаролар йиғинлари, ширкатлари, бозорларда истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича таянч гуруҳлари ташкил этилди. Ушбу таянч гуруҳлари истеъмолчиларнинг бузилган ҳақ ҳуқуқларини тиклашда жамоатчилик иштирокида фаолият кўрсатиб боради. Демоқчимизки, сиз ҳарид қилган маҳсулот талабингизга жавоб бермаса, ҳудудий бошқармага ёзма равишда мурожаат қилиб, ўз ҳақ ҳуқуқингизни тиклаб олишингиз мумкин.

Суҳбатдош:
Комил САҲАТОВ
"Адолат"мухбири.

ФАРОВОНЛИГИМИЗ МАНБАИ

Пойтахт вилоятининг Тошкент туманидаги "Тошкент" ҳиссадорлик жамияти аҳолига намунали савдо хизмати кўрсатиб келмоқда. Шу билан биргаликда унга қарашли ишлаб чиқариш шаҳобчаларида салқин ичимликлар, музқаймоқлар, нон ва нон маҳсулотлари ҳам тайёрланиб, эл дастурхонига тортиқ қилинмоқда.

-Айниқса, нон комбинатимизнинг маҳсулотлари бизга бениҳоя манзур бўляпти,-дейишмоқда бугун кўпчилик.

Боиси эса сир эмас. Тошкент шаҳри билан шундоқ чегарадош бу туманнинг ўзига яраша ташвишларини енгиб, аҳолининг меҳрини қозонаётган экан, комбинат жамоасининг ютуқларидан қувонмай бўлмайди.

-Истеъмолчилар манфаатини кўзлаб иш олиб боряпмиз,- дейди нон комбинати раҳбари Бахтиёр Қосимов. -Табиийки бундай пайтда сифат асосий мезонга айланади. Кунига ишлаб чиқараётган беш тонна нонимизга шунинг учун ҳам талаб катта, пештахталарда туриб қолаётгани йўқ. Келгусида эса корхонамиз қувватларини ошириб, имкониятларимизни янада кенгайтириш чоралари кўрилаяпти.

Суратда: нон комбинати раҳбари Бахтиёр Қосимов (ўртада) ишлаб чиқариш бўлими мудири Абдуқаҳҳор Абдураҳмонов ва смена устаси Баҳром Райимбоев билан тайёр маҳсулот сифатини яна бир бор кўздан кечирмоқда.

БЕКАТДАГИ ҚАЛТИС ҚАДАМЛАР

ёки ғайриқонуний йўл билан даромад орттирмоқчи бўлган кимсаларнинг ҳам харидордан, ҳам молидан айрилиб қолаётгани хусусида

Самарқанд темирйўл бекати доимо йўловчилар билан гавжум. Улар орасида ризқу насиба қидириб йўлга чиққанлар ҳам оз эмас. Тижорат ҳалоллик билан қонун асосида амалга оширилаётган бўлса, марҳамат, манзил сизга мунтазир. Аммо ғирромлик билан даромад топишни кўзлаганлар учун темирйўллардаги "саёҳат" қимматга тушмоқда.

Самарқанд темир йўл бекати транспорт тармоқ ички ишлар бўлими ходимлари бундай "тижоратчи-саёҳатчи"ларнинг ҳар битта қалтис қадамларидан огоҳ бўлиб туришибди.

-Истеъмол бозорига божхона кўригидан ўтказилмаган, сифатсиз, фойдаланиш учун яроқсиз мол-маҳсулотлар олиб келиниши давом этмоқда,-дейди ички ишлар бўлими бошлиғининг биринчи ўринбосари Абдужалил Раҳматов.- Фақат шу йилнинг ўтган уч ойи мобайнида "Самарқанд темирйўл бекати"да бир неча ўн миллион сўмлик ноқонуний юклар ушлаб қолинди. Уларнинг эгаларига турли миқдордаги жарималар солинди. Назоратни ҳозир ҳам сусайтирганимиз йўқ.

Дарвоқе қонунбузарлар ҳар қанча устакорлик қилишмасин милиция постидан ўтиб кетишолмаяпти. Хусусан, Каттақўрғон шаҳрида яшовчи фуқаро М.Саъдуллаева Нукус-Тошкент поездида 270 қути акциз маркасиз PINE сигаретларини яширинча олиб ўтаётганда қўлга тушди. Натижада у ҳам сармоясидан ажраб ҳам маъмурий жазо олишига тўғри келди.

Самарқанд туманининг Навбоғчиён қишлоғида яшовчи фуқаро А.Абдураҳимова эса Конибодом-Душанбе оралиғидаги поездда нархи бир миллион 200 минг сўмлик ялтироқ

кийим-кечакларни ҳеч қаерда қайд этмай олиб ўтаётганида милицияга дуч келиб, сири фош бўлди. Поезддан тушиб Ургут туманига отланмоқчи бўлган фуқаро О.Сирожев эса Хитойда ишлаб чиқарилган 308.000 сўмлик пойафзалларга тегишли ҳужжатларни кўрсата олмади.Натижада унинг ҳам юки мусодара қилинди.

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Истеъмолчи ҳуқуқи -бу аввало ҳар биримизнинг ҳуқуқимиз эканлиги ва у қонун билан ҳимояланишини унутмайлик. Шундай экан ўзимизга раво кўрмаган молни ўзгага қўшқўллаб тутқазмайлик, бозор юрт маданиятининг кўзгуси эканлигини унутмайлик.

Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ,
"Адолат"нинг ўз мухбири.
Суратда:Самарқанд темир йўл бекати транспорт тармоқ ички ишлар бўлими бошлиғи ўринбосари Абдужалил Раҳматов милиция ходимлари Рустам Мўминов ва Шоди Қурбонов билан.

Абу Наср Форобий таваллудининг 1130 йиллиги олдидан

«ШАРҚ АРИСТОТЕЛИ»

Дунё фанига улкан ҳисса қўшган, жаҳондаги барча илмий олам жамоатчилиги томонидан тан олинган, ҳозирги даврда эса мамлакатимизни дунёга танилишида ҳам муҳим ўрин тутаётган буюк мутафаккирлардан бири-Абу Наср Форобийдир. Машҳур аллома Абу Наср Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Ўзлуғ Тархон ал-Форобий 873 (ҳижрий 260) йилда Арис дарёсининг Сирдарёга қуйилиш жойидаги Фороб қишлоғида таваллуд топди.

Тарихий манбаларнинг кўрсатишича, Абу Наср Форобий Шош (ҳозирги Тошкент)-да кўп марта бўлган, Бухоро ва Самарқанд каби шаҳарларда таҳсил олган.Кейинчалик Боғдодда ўз билимини чуқурлаштирди.Сўнгра Ҳалабда, кейинроқ эса Дамашқда яшади ва 950 йилда шу шаҳарда вафот этди.

Абу Наср Форобий ўз даврининг энг улуғ олими, билимдони бўлиб етишди.Унинг кўпчилик асарлари Испанияда яшаб, араб тилида ижод этувчи машҳур олимлар воситасида деярли Европанинг барча тилларига таржима қилинган. У табиатшунослик, маданиятшунослик, фалсафа, мантиқ, тарих, адабиёт, санъатшунослик, мусиқашунослик, жуғрофия, динлар тарихи каби қатор фанлар соҳасида кашфиётлар қилган энциклопедик олим эди. Айниқса, у қадимги юнон олимлари-Сократ, Платон, Аристотель,Зенон, Евклид, Птоломей, Порфилий, Фалес Милетский,Лукреций,Десокрит кабиларнинг илмий меросидан чуқур баҳраманд бўлган, уларни тадқиқ этган, уларнинг асарларини юртимизда кенг оммалашувига сабабчи бўлган.

Хусусан Абу Наср Форобий ўзининг "Фалсафани билишдан олдин нимани ўрганиш лозим?" асарида қадимги грек олимлар асарлари тўғрисида кўплаб таҳлил ва талқинларни келтиради.У Аристотель натурфилософиясининг изчил давомчиси сифатида унинг машҳур асарларига шарҳлар ёзди. X асрда Абу Наср Форобийдан ўтадиган бошқа бирорта файласуф бўлмаганлиги, уни дунёдаги барча олимлар эътироф этганлиги туфайли у "Ал-муаллим ас-соний"-"Иккинчи муаллим" (яъни, Аристотелдан кейинги) номини олди, кўпинча Шарқ олимлари уни ""Шарқ Аристотели" деб ҳам атаганлар.

Абу Наср Форобий ўз давридаги фанларнинг қуйидаги структурадан иборат эканлигини ёзган эди:

1) Тил ҳақидаги фан. Бу фан 7 қисмдан иборат бўлиб, улар: грамматика, поэтика, тўғри ёзув ва бошқалар;

2) Мантиқ. У саккиз бўлимдан иборат: тушунча, муҳокама, хулоса ва муҳокама усулига тааллуқли силлогистика, диалектика, софистика ва бошқалар;

3) Метематика. У 7 мустақил фандан иборат: арифметика, геометрия, оптика, сайёралар, оғирлик, механика ва бошқалар ҳақидаги илмлардан иборат;

4) Илм ат - табиий ва илм ал-илоҳий - табиий ва илоҳий илмлар ёки метафизика;

5) Сиёсат илми (шаҳар ҳақидаги илм, шаҳарни бошқариш илми),юриспрденция (фиҳқ) ва мусулмон теологияси (калом).

Биз ушбу мақоламизда Абу Наср Форобийнинг ана шу бешинчи илм ёки фан ҳисобланган сиёсат ҳақидаги қарашларини қисқача таҳлил этиш мақсадини қўйдик. Мутафаккир бу соҳага доир ўз қарашлари ва илмий меросини кўпроқ идеал жамият тўғрисидаги изланишларида ифода этган.Унинг бу соҳага доир "Фозил шаҳар аҳли қарашлари ҳақида китоб", "Сиёсат ал-мадания", "Шаҳарлар устида сиёсат юргизиш" каби қатор асарлари мавжуддир. Абу Наср Форобийнинг Шарқшунослик институти китоб фондида ўн саккизта қўлёзма китоблари сақланмоқда.Улардан "Бахт - саодатга эришув ҳақида", "Фалсафий саволлар ва уларга жавоблар", "Ақл маънолари булоғи", "Жисм ва акциденциярнинг бошланиши" "Ақл маънолари ҳақида рисола", "Яҳё ан - Нахвийнинг Аристотелга раддиясига қарши ёзилган раддия", "Аристотелнинг "Метофизика асари мақсадлари ҳақида" кабиларни келтириш мумкин.

Абу Наср Форобий "Талхисун навомиси Афлотун"и "(Афлотун (Платон) қонунлари моҳияти" асарининг тўртинчи бўлимида сиёсат илми ҳақида кенг фикр юритади. Абу Наср Форобий қадимги грек мутафаккирлари асарларида келтирилган полисларни шаҳар сифатида талқин этади. Полислар жуғрофий кенглик сифатида шаҳарларга тенг бўлгани билан, сиёсий жиҳатлардан улар давлатлар эдилар. Шунинг учун ҳам мутафаккир шаҳар деганида давлатни, ҳоким деганида эса хукмдорни назарда тутмоқ керак, деб ўйлаймиз.

Мутафаккир Афлотун қарашларини шарҳлар экан, "ўз мавқеи ва одамлар жамоаси борлиги учунгина шаҳар деб аталувчи шаҳар, ҳақиқий шаҳар эмаслигини, ҳақиқий шаҳар аҳолиси адолатли Қонунларга ва бошқарув қоидаларга риоя қилишларига, Худо ёрлақаган раҳбарга эга бўлишга ва одамларнинг таҳсинга лойиқ одатлари ва ахлоқи рўёбга чиқишига шарт - шароит яратилган, жойлашган ери,табиий шароити қулай, яъни унга аҳоли учун озиқ-овқат ва бошқа зарур нарсаларни олиб келиш мумкин бўлган шаҳардир", деб талқин этади. Мутафаккир бу билан давлат бўлиб яшашнинг кафолати сифатида қонун ва адолатли бошқарув бўлишини илгари суради. Айниқса, давлатга уюшиб яшашнинг шарти сифатида "одамларнинг таҳсинга лойиқ одатлари ва ахлоқи рўёбга чиқишига шарт-шароит яратилган" мезонларни келтириши билан фуқаронинг қонунларга ва илоҳий талабларга бўйсуниши зарурлигини уқтиради.

Демак, давлатнинг қандай бўлиши кўп жиҳатлардан фуқароларнинг етуклик даражасига боғлиқлиги очиб берилмоқда. Шунингдек "мамлакатдаги тузумнинг гўзал ва яхши бўлишини қонун чиқарувчининг билимдонлиги ҳамда ўзга тузумлардаги фаровонлик ва бошқа ижобий жиҳатлардан хабардорлиги билан боғлиқ" деб қараш қонунлар устуворлигини илгари суриш билан бирга уларни ўзга тузумлар билан қиёслаш ўзга тузумлардаги ижобий жиҳатларни ўзлаштириш натижасида давлат тузумини такомиллаштириш зарурлигини ёзади. Шунингдек мутафаккир қонунлар ишлаб чиқарувчилар ўз соҳаларини чуқур билимдонлари бўлмасалар ва улар ўзлари ишлаб чиққан қонунларни жамиятга жорий эта олмасалар ҳокимият инқирозга юз тутишини далиллайди:"Яна соҳиби қонун мамлакат аҳолисини бошқарув силсалисидаги қонунларга риоя қилишларини ва бўйсунишларини таъминлай олсагина аъло даражадаги давлат тузуми бўлиши мумкин".

Шунингдек мутафаккир Афлотун асари асосида ҳокимият масаласига ҳам эътибор беради. Аввало у ҳокимиятнинг келиб чиқиш сабаблари, зарурияти масаласига чуқур тўхталади. Унинг фикрича: "эҳтимол мамлакат аҳолиси хушхулққа эга бўлмаган тақдирда ҳокимиятга эҳтиёж туғилар. Агар ҳукмдор, зарурият юзасидан ва шаҳар аҳолиси учун эмас, балки ўз одатига кўра ҳокимиятга эга бўлса, бундай ҳокимият қораланади. Аммо, шаҳарни итоатда сақлаш учун бошқарувчига эҳтиёж бўлиши ҳам мумкин. У шаҳарни итоат қилдиради, қонунларни жорий қилади ва бу қонунлар қанчалик илоҳий, адолатли бўлса, шунчалик таҳсинга сазовор ва қониқарли ҳисобланадилар.

Кўриниб турибдики, мутафаккир давлатни яшаши ва барқарорлигининг шарти сифатида қонунларнинг адолатли бўлиши зарурлиги ғоясини илгари суради. Бу қонуният минг йилдан кейин ҳам ўз аҳамиятини йўқотмай келаётир. Ҳозирги даврда ҳам фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлатнинг муҳим шартларидан бири қонун устуворлиги ва қонунларнинг адолатли бўлишидир.

Абу Наср Форобийнинг фикрича, ҳокимиятни юқоридан мажбурлаб эмас, балки, қуйидан ихтиёрий қабул қилиш маъқул. Ана шундагина ҳокимият мустаҳкам ва барқарор бўлиши мумкин."Агар ҳокимият масаласи ҳақида мулоҳаза қилинадиган бўлса, -дейди мутафаккир,- бу жиҳатдан ҳокимият ихтиёрий қабул қилинганда кўпроқ маъқул ва ҳар томонлама қулай ҳисобланади, чунки, ҳоким ўз ҳукмини аҳолига тавсия қилиш билан уларга қисқа муддатда ўзларини тузатиб олишларига имконият беради. Агарда, ҳоким шаҳар аҳлига ўз ҳокимиятини тавсия қила олмаса, ишлар мушкуллашади, ҳокимни фойда келтиришига имконият бўлмай қолади ва хайрли ишларни амалга ошириш муддати чўзилиб кетади.

Шунингдек, мутафаккир давлат бошқарувини мамлакатда яшаётган одамларнинг ахлоқий фазилатлари билан ҳам боғлайди. Умуман давлат бошқарувида умуминсоний қадриятлар қанчалик юксак бўлса, у шунчалик илоҳий ва халқчил бўлади: "Афлотун шаҳар аҳолиси қанчалик меҳр-шафқатли бўлса,уларни бошқарув шунчалик юқори даражада бўлади, деб ҳисоблайди. "Агар уларнинг ҳокими нолойиқ бўлса, у ҳолда, токи у илоҳий авлодга мансуб шаҳар ҳокими бўлиш даражасига етмагунча, аҳолининг озгина қисмидан ташқари, бошқа ўз ҳукми остидагилар билан тил топиша олмайди."

Абу Наср Форобийнинг шарҳлашича, бошқарув турларининг сони қонунчиликнинг сонига мутаносибдир, ҳокимият қонунларга бўйсунади, улардан ҳосил бўлади ва уларга асосланади. Бошқарув ҳам қонунларнинг сонига ва ҳам қадриятига боғлиқ. Яхши бошқарув яхши қонунларга боғлиқ, ёмон бошқарув - ёмон қонунларга, етук бошқарув - етук қонунларга боғлиқ. Кўриниб турибдики, Абу Наср Форобий Шарқ оламида биринчи бўлиб жамият ва давлат бошқарувида қонун устуворлигини илгари сурган мутафаккирдир. Шунингдек, алломанинг фикри яна шуниси билан қимматлики, у давлат бошқарувини зулмга, тазйиққа, инсон ҳуқуқларини поймол қилишга айланиб кетмаслиги учун уни қонунлар билан чегаралашга даъват этган.

Абу Наср Форобий "Фозил шаҳар одамлари қарашлари" асарининг 25- ва 26- бобларини ҳам ҳокимлар, бошқарувчилар ва ҳукмдорларга қўйилган талаблар хусусига бағишлагандир.Шаҳарнинг бошлиғи шу шаҳар аҳолисига имомлик қилувчи оқил киши бўлиб, у табиатан ўн иккита хислат - фазилатни ўзида бирлаштирган бўлиши зарур.Яъни шаҳар ҳокими аввало тўрт мучали соғ бўлиб, ўзига юкланган вазифаларни бажаришига бирор аъзосидаги нуқсон халақит бермаслиги керак.Аксинча, у соғ-саломатлиги туфайли бу вазифалар осон бажарилиши лозим. Иккинчидан, шаҳар ҳокими табиатан нозик фаросатли бўлиб, суҳбатдошининг сўзларини, фикрларини тез тушуниб, тез илғаб олиши, шу соҳада умумий аҳвол қандайлигини равшан тасаввур қила олиши зарур. Учинчидан, у англаган, кўрган, идрок этган нарсаларни хотирасида тўла-тўкис сақлаб қолиши, барча тафсилотларини унутмаслиги зарур. Тўртинчидан, у зеҳни ўткир, зукко бўлиб, ҳар қандай нарсанинг билинар-билинмас аломатларини ва у нимани англатишини тез билиб, сезиб олиши зарур.Бешинчи, у фикрини равшан тушунтира олиш мақсадида, чиройли сўзлар билан ифодалай олиши зарур. Олтинчи, у (устозлардан) таълим олишга,билим, маърифатга ҳавасли бўлиши, ўқиш, ўрганишдан сира чарчамайдиган, бунинг машаққатидан қочмайдиган бўлиши зарур. Еттинчи, таом ейишда, ичимликда, аёлларга яқинлик қилишда очофат эмас, аксинча, ўзини тия оладиган бўлиши, (қимор ёки бошқа) ўйинлардан завқ, хузур олишдан узоқ бўлиши зарур. Саккизинчи, ҳақ ва ҳақиқатни, одил ва ҳақгўй одамларни севадиган, ёлғонни ва ёлғончиларни ёмон кўрадиган бўлиши зарур. Тўққизинчи, у ўз қадрини билувчи ва номус-ориятли одам бўлиши, пасткашликлардан юқори турувчи, туғма олийҳиммат бўлиши, улуғ, олий ишларга интилиши зарур. Ўнинчи, бу дунё молларига, пулга қизиқмайдиган, мол-дунё кетидан қувмайдиган бўлиши зарур. Ўн биринчи, табиатан адолатпарвар бўлиб, одил одамларни севадиган, истибдод ва жабр-зулмини, мустабид ва золимларни ёмон кўрувчи, ўз одамларига ҳам, бегоналарга ҳам ҳақиқат қилувчи, барчани адолатга чақирувчи, ноҳақ жабрланганларга мадад берувчи, барчага яхшиликни ва ўзи суйган гўзалликларни раво кўрувчи бўлиши зарур. Ўзи ҳақ иш олдида ўжарлик қилмай одил иш тутгани ҳолда ҳар қандай ҳақсизлик ва разолатларга муросасиз бўлиши зарур. Ўн иккинчи, ўзи зарур деб ҳисоблаган чора-табирларни амалга оширишда қатъиятли, саботли, журъатли, жасур бўлиши, қўрқоқлик ва ҳадиксирашларга йўл қўймаслиги зарур.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар, фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат барпо этишга доир амалий интилишларимиз бизни қайта-қайта Абу Наср Форобий меросига мурожаат қилишга ундамоқда. Зеро, янги жамиятда бошқарувчи сиёсий элитанинг шаклланиш жараёнлари, унинг сифатлари, сиёсий самарадорлиги масалаларини ҳали ҳеч бир олим Форобийдек теран, чуқур, демократик қадриятлар талаблари даражасида ҳал қила олмаган, деб ўйлаймиз.

Президент Ислом Каримов мамлакатда миллий кадрлар тайёрлаш дастурининг юксак, мустақил ва фаол кадрлар тайёрлаш деб билиш билан бирга, уларнинг миллий мафкурани ўз дунёқарашларига сингдиришларини долзарб ва муҳим вазифа сифатида кўрсатиб берди. Шунингдек, миллий мафкурани шакллантириш шартларидан бири сифатида қуйидаги вазифани қўйди: миллий тарихимиз ва умумбашарий тараққиёт ривожига унутилмас ҳисса қўшган олиму фузалоларнинг мафкура ва унинг жамият ҳаётидаги аҳамияти ҳақида қолдирган илмий мероси, фалсафий қарашларини ҳар томонлама ўрганиш даркор.Мен бу ўринда Абу Наср Форобий, Беруний, Ибн Сино, Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий, Баҳоуддин Нақшбанд, Нажмиддин Кубро каби аждодларимизнинг шу мавзуга дахлдор асарларини назарда тутяпман. Масалан, Форобийнинг ўша машҳур "Фозил одамлар шарҳи"асарини эсга олайлик. Бундан минг йилча муқаддам яратилганига қарамасдан, бугунги ўқувчи ҳам бу асардан ҳозирги ҳаётнинг мураккаб муаммоларини ҳал қилишда асқотадиган муҳим фикр ва йўл-йўриқларни топаолади". Юртбошимизнинг келтирган бу фикрларидан кўриниб турибдики, ҳозирги даврда адолатли жамият, ҳуқуқий давлат қуриш учун илғор хориж тажрибасини ўрганиш билан бирга ўзимизнинг миллий меросимиз дарғалари яратган илму ҳикматларни ўрганиш "Кучли давлатдан кучли жамият сари" сиёсий дастурни амалга оширишга руҳ ва интилиш бағишловчи омиллардан биридир.

Ойбек ИМИНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси тингловчиси.

ҲАЁТНИНГ ЮЗ ДАРЧАСИ

-(Давоми. Боши ўтган сонда).

"БИР КАМЧИЛИГИ - ЎЗЛАРИ..."

Саксонинчи йилларнинг ўрталарида республикамизнинг жанубий вилоятларидан бирида ҳашаматли бинолар қуриш роса авжига чиқиб кетди. Деярли ҳамма колхоз ва совхозларда дабдаба билан қурилган "юбилей шийпонлари" ғоз каби киккайиб турар, улар кўп ҳолларда маданий тадбирлар учун эмас, балки "катта"ларга маишат учун хизмат қиларди.

Шу пайтларда бир туманнинг машҳур пулдорларидан бири /Умаров деб атай қолайлик уни/ замондан орқада қолмаслик учун ўзига юбилей сағанасини қуриб қўймоқчи бўлди.

Умаров Украинадан ажойиб қора мармар олдиртириб келтирди /гўё Ўзбекистонники ярамайдигандай/. Ўзи раҳбарлик қилган хўжаликнинг кўзга кўринган жойидан бир гектар яхши ерни янги қабристон учун ажратди. Республика пойтахти ва вилоят марказларидан чақириб келинган энг яхши усталар баҳорнинг ўрталарида шу ерда сағана қурилишини бошлаб юбордилар.

Бу "тарихий объект"га катта куч ташланди.Ишлар қизиб кетди. Ярим йилга қолмай мавзолей қад кўтарди. Тўрт бурчакли, серҳашам, қора ялтироқ мармари узоқдан ярақлаб кўзни олади. Мабодо Ленин бобо тирик бўлганида бу мавзолейга у ҳам ҳавас қилган бўларди. Фақат пештоқига катта, туядай ҳарфлар билан "А.Умаров" деган сўзни ёзиб қўйса бўларди, холос... Ҳозирча эса Умаровнинг ана шундай ҳарфлар билан фақат туғилган йили битиб қўйилганди: "Х.1922..."

Вақти-соати етиб келгач "хўжайин"объектни ўз ёнида кечасию кундузи ўралашиб юрадиган бир тўп гумашталари билан биргаликда қабул қилиб олди. Сўнг вилоятдагина эмас, республикада ҳам ҳозирча ягона бўлган бу ноёб иншоотга ҳавас билан тикилди.Қурувчилар сардорининг елкасига қўл ташлаб, уларнинг ишидан бениҳоя рози эканлигини билдирди. Хуллас, абадий гўшасини кўриб, кўнгли ўрнига тушди.

-Яхши, йигитлар!-деди оқсариқдан келган қурувчилар сардорига,-менимча, камчилиги йўқ-а?

Ҳалиги йигит эрталабданоқ "отиб" олган экан, қувлик билан жавоб қайтарди:

— Бир камчилиги ўзингизда хўжайин! Шундай қилиб ётсангиз бўлди...Умаров аввалига тушунмади. Тушунгач эса, шолғомдай қизариб кетди. Бу хижолатпазликни фақат кулги билан енгиш мумкин эди, холос.Шунинг учун ҳам ҳалиги қурувчига кўз қисди-да, жилмайди:

-Йўқ, ука, аввал ўзларидан бўлсин!..

ШЕР ВА ФАРРОШ

Бу ярим кулгили, ярим ачинарли воқеа саксонинчи йилларнинг охирларида Тошкент циркида бўлиб ўтган эди. Балки ўқувчиларимиздан кимларнингдир ёдида қолган бўлса ҳам ажаб эмас.

Россиялик машҳур артист аёл раҳбарлик қилган йиртқич ҳайвонлар труппаси бир ҳафтадан буён Ўзбекистон пойтахтида томоша кўрсатарди. Труппада бештами-олтита оғир-босиқ, вазмин, салобатли Африка арслонлари ҳам бор эди. Биз томошага тушган ўша куни цирк ҳар галгидек одамлар билан лиқ тўлди.

...Арслон ўргатувчи аёл ялтироқ таёқчасини ўйнатганча даҳшатли йиртқичларни узун тахта устида умбалоқ ошишга, ёнаётган ҳалқа ичидан сакраб ўтишга мажбур қилди. Уларнинг бошқа турли-туман "ҳунар"ларини ҳам кўрсатди.Ўрмон подшоҳлари ижирғаниб, ғазабдан тишларини ғичирлатиб бўлсада, аёлнинг буйруқларига итоат қилардилар. Охири танаффус пайти ҳам етиб келди.

Шу вақт темир панжара билан ўралган саҳна ўртасига циркнинг фаррош йигити бир қўлида супурги, иккинчи қўлида челак кўтарганча чиқиб келди. У башанг кийинган бўлиб, ўзини жуда эрка ва мағрур тутарди.Йигитнинг ваҳимали бу йиртқичларни ҳеч ҳам писанд қилмаслигини томошабинларга кўрсатиб қўймоқчи эканлиги шундоққина кўзга ташланиб турарди. У саҳнани супириш, йиғиштириш билан банд бўларкан, қўлидаги супургини милтиқ каби ўйнатганча, арслонларнинг жиғига тега бошлади. Йигит қўрқмасди, зеро саҳна билан қафасдан ташқарига олиб чиқадиган йўлакча ўртасидаги темир эшикча кўтарилиб қўйилган эди. Мабодо арслонлар ҳамла қилгудек бўлса, йигит бир зумдаёқ жуфтакни ростлаб қолиши учун имкон бор эди.

Фаррош арслонларнинг жиғига кўпроқ тега бошлади. Йиртқичлар тўдасининг жунлари ҳурпайган, йигитнинг тегажоқлигига хириллаб жавоб қайтариб қўяр, аммо одоб сақлаб, бундан нарига ўтмасди.

Шу пайт ҳеч ким кутмаган воқеа юз берди.Қафасдан ташқарига олиб чиқадиган темир эшик, билолмадим, зулфинидан чиқиб кетдими ёки бир бало бўлдими ҳар қалай шарақ этиб пастга тушдию маҳкам ёпилди. Фаррош йигит арслонлар билан юзма-юз. Яккамаякка қолди. Арслонлар бу нарсага парво ҳам қилмадилар. Лекин фаррошнинг капалаги учиб кетди. Мабодо шер ҳамла қилса қочишга имкон йўқ-дарвоза тақа-тақ берк эди. У қўлидаги челак ва супургини бир четга отиб юборди. Сўнгра қафаснинг темир панжараларига тирмашганча бир неча метр юқорига чиқиб олди-да, жон ҳолатда қичқира кетди:

-Валентина Фёдоровнани чақиринглар! Тезда дарвозани очсин! Ёрдам беринглар, ёрда-а-а-м!

Биз, бир неча минг томошабин даҳшатдан қотганча туриб қолдик.Арслонлар, мабодо ёмонликка олишса, бу йигитни бир неча дақиқа ичида тилка-пора қилиб талашлари ҳеч гап эмасди. Бечора фаррош эса темир дарвозага осилганча тинмай "Ёрдам беринглар!" дея чинқириш билан овора эди. Юзларидан шалоббо бўлиб тер қуйиларди. Нарёғини айтмай қўяқолайлик...Кўзлари даҳшатдан олакула бўлиб кетганди.

Қасдига олгандай, арслон ўргатувчи аёл ҳам анча ҳаяллаб қолди. Циркда эса даҳшатли сукунат ҳукмрон.Фаррош панжарага осилганча қотиб қолганди.Ниҳоят беш дақиқалардан сўнг қўлида бир тўп калит билан Валентина Фёдоровна пайдо бўлди. Дарвозани очди.Қафас панжарасини чангаллаганча дағ-дағ титраётган фаррошни кўрдию истеҳзоли жилмайди.

-Нега айюҳаннос соласан? Ахир булар ўргатилган ҳайвонлар-ку! Улар ҳеч қачон одамларга бекордан-бекор ташланмайдилар.

Йигит уят иш қилиб қўйган боладек ерга қараганча беҳол бир аҳволда панжарадан тушди. Томошабинлардан кимдир қичқирди.

-Энди тезда бориб, иштонни янгилаб келинг, жиян!

Дув кулги кўтарилди.

Арслонларнинг сардори эса, бу вақт салмоқли қадамлар билан йигитга яқинлашди-да, унинг кўзларига диққат билан тикилгандай бўлди. Бу нигоҳда шундай маъно бор эди: "Э, хом сут эмган одам боласи! Сен бизни ҳар қанча таҳқирласанг, мазаҳ қилсанг, устимиздан кулган бўлсанг ҳам сенга ташланмаймиз, қўрқма! Бундай пасткашликка бормаймиз. Ҳайвон бўлсак-да ўз қадр-қимматимизни биламиз. Сенинг кўзларингда бир зум бўлса-да қўрқув кўрдик, даҳшат кўрдик. Бизга шунинг ўзи етади..."

Қодиржон СОБИРОВ,
(Давоми бор).

МЕҲРИБОН ОДАМЛАР

Бошингга тушса минг балолар
Қутқарар меҳрибон одамлар,
Бири осон этар юмушинг,
Бири қўллаб қўяр турмушинг.

Бири тинмай бошинг силайди,
Бири узоқ умр тилайди.
Бири сўйлар сенга вафодан,
Бири асрар сени жафодан.

Бири ёруғ йўлни кўрсатар,
Бири илм сирин ўргатар,
Бири асло ёнингдан кетмас
Меҳри чексиз, бир умр ўчмас.

Бири сенга фидоий инсон,
Керагида берар хатто жон.
Унда тўлиқ бутундир иймон,
Улар борки бўлурсан омон.

Аслидаку бало ёғдирган
Бир умрга доғда қолдирган
Гул ҳаётдан сени бездирган
Бор эдику бошқа бир одам.

Бу ҳаётда кўплаб инсонлар,
Топиб қолса агар имконлар.
Бири сенга фидойи бўлар,
Бошқа бири кўролмай юрар.

Абдували бўл буюк инсон,
Ёмонлардан ўтмасин нуқсон.

ҚИЙНАЛДИМ ДЕМАҒИЛ

Қийналдим демагил нонсиз қолмасанг,
Қийналдим демагил томсиз қолмасанг.
Қийналдим демагил тананг бут бўлса,
Қийналдим демагил кўзларинг кўрса.

Худойим асрасин ёмон кунлардан,
Бошингдан ўқ ёққан ёвуз тунлардан.
Террорист зарбидан шаҳид кетмасин
Зинҳор яқинингга завол етмасин.

Халқингни шум портлаш довдиратмасин,
Авлодинг бағрини қон қақшатмасин.
Сўнг эса ҳар кимса етим қолмасин,
Золимлар ниятга ета олмасин.

Замонанг тинч, минг шукрлар айлагил,
Яхши ният, ёруғ кунни ўйлагил.
Меҳнат узра тинч ҳаётга тўймагил,
Эзгу ният, яхши ишни қўймагил.

Раҳмат айла сени деган элингга,
Кенг бағри-ла сени боққанерингга.
Қайғу солма, эрк бер одил дилингга,
Ватанинг сев, нур сочилар йўлингга.

Абдували дерлар Худонинг қули,
Йўқолсин терорнинг ҳар қандай тури.

Абдували ҒУЛОММАҲМУДОВ.

Сиз кутган учрашув

«ЎЗБЕКИСТОНЛИК РАЖ КАПУР»

Ўзбек халқининг санъати ҳам, маданияти ҳам жуда бой. Лекин уни асраб-авайлаб, авлоддан-авлодга янада бойитиб етказаётганлар эса бармоқ билан санарли. Масалан, бир санъаткор мақом йўналишини, бошқаси халқ қўшиқларини, яна бири эстарада қўшиқларини айтишни шундай ўрнига қўядики, у ёки бу санъат тури ҳақида гап кетганда ўша йўналишни ўша моҳир қўшиқчиларсиз тасаввур қилиш қийин.

Аммо шундай санъаткорлар борки, уларнинг ижоди серқирралиги билан ажралиб туради. Мабодо улар қатнашган тўйда ёки концерт залида иштирок этгудек бўлсангиз бундай санъаткорлар ўз ижоди билан бир неча йўналишдаги қўшиқчиларнинг ўрнини бемалол босиб кетаверади. Шу-

лардан бири Шерқўзи Ғозиевдир.

Биз яқинда кулгу ва сўз устаси, ҳажвий қўшиқлар, пародиялар, муқаллидбозлик, айниқса, ҳинд қўшиқларининг моҳир ижрочиси иқтидорли актёр ҳамда шоир Шерқўзи Ғозиев билан учрашиб, унга бир неча савол билан мурожаат этдик.

— Шерқўзи, сизнинг санъатга кириб келишингиз тасодифий кечганми ё ҳаёт йўлингизни олдиндан белгилаб берган омиллар бўлганми?

-Ёшлигимдан санъат шайдосиман. 5-6 ёшимдан дорбозларга эргашиб дорбозликни ўргандим. Кейинчалик дор тагида турли қизиқчилик томошаларида иштирок этдим. Тўққиз ёшга тўлганимда машҳур кулгу дарғаси Юсуфжон қизиқ мени кузатиб юрган эканлар олдиларига чақириб:

- Бировни кулдириш осон нарса эмас, баъзан йиғласанг ҳам юзинг, кўзинг кулиб туриши керак. Бу ҳамманинг қўлидан келавермайди. Худо хоҳласа ҳаракат қилсанг муродингга етасан,-деб дуо қилиб кўнглимни кўтарганлар. Шу-шу санъат менинг ҳаётимга айланган.

- Сизни кўпчилик ҳинд қўшиқларининг моҳир ижрочиси сифатида эътироф этади. Мухлисларингиз сизга ҳатто "Ўзбекистонлик Раж Капур" деб ном беришган. Айтингчи, ҳинд қўшиқчилиги билан қандай танишгансиз?

- 1960 йилнинг баҳор ойлари эди. Ўнг оёғимнинг бош бармоғига кўзяра чиқиб юролмай ётган пайтларим. Оғриқнинг зўридан иссиғим 40 даражага чиқиб кетган. Кўзимга ҳеч нарса кўринмайди. Шу пайт токчада турган радио бироз қитирлаб сухандоннинг товуши эшитилди. У аввал колхоз янгиликлари ҳақида гапирди-да, эшиттириш охирида:

Бугун кечқурун колхозимизнинг Чиркай қишлоғи клубида "Жаноб -420" деган ҳинд киноси намойиш этилади, деб қолди. Азбарои ҳинд киносини яхши кўрганимдан этим жимирлаб кетди. Яра туфайли азоб бераётган оғриқни ҳам унутдим. Энди фикри-хаёлим тезроқ кеч бўлсаю, кинони томоша қилсам, деган ўйда эди.

Қуёш ботар-ботмас қўлтиқ таёққа суяниб қишлоқ марказига йўл олдим. Борсам "Чарли Чаплин" деган киножурнал бўлаётган экан. Сўнг "Жаноб 420" бадиий фильми бошланди. Уч соат давом этадиган кино назаримда кўз очиб юмгудек ўтиб кетди. Аммо уни томоша қилиш пайтида машҳур ҳинд артисти Раж Капурнинг хатти-ҳаракатлари, қилиқларини ўрганиб олгандим. Қўшиқ сўзларини аввал ҳам радиода кўп марта эшитганим учун анчасини ёдлаб олдим.

Кино тугагач, ўртоқларим билан яна қўлтиқ таёққа суяниб уйга қайтдик. Йўлда кино таассуроти билан бўлиб шерикларимга Раж Капурнинг қилиқларини, юришларини кўрсатиб қўймоқчи бўлдим. Шартта қўлтиқтаёғимнинг учига камзулимни бураб илдим-да, илон қувлаганда Раж Капур чопганидек пилдираб кетдим. Қоронғу бўлганлиги учун ердаги тошга қоқилиб йиқилдим. Яра пишиб турган экан, ёрилиб йиринги чиқиб кетди. Оғриқ ҳам босилди-қолди. Шундай қилиб, ҳиндча қўшиқ дарддан фориғ бўлишимга ёрдам берган.

-Билишимча сиз ҳинд тилида ҳам бемалол сўзлаша оласиз. Бу тилни қаерда ўргангансиз?

-Юқорида айтганимдек, бизнинг болалик йилларимизда ҳинд кинолари халқ орасида жуда машҳур эди. "Жаноб - 420", "Дайди", "Симладаги муҳаббат", "Она Ҳиндистон", "Чангда қолган гул" каби кўплаб киноларни қайта-қайта томоша қилиб улғайганмиз. Ҳинд қўшиқларини эса ёшлигимдан то ҳозиргача севиб ҳиргойи қиламан. Тақдир инъомини қарангки, олий ўқув юртида таҳсил олаётган ҳиндистонлик талаба билан дўстлашиб қолдим. У уйимизда истиқомат қилди. Унинг исм-шарифи Кришна Пракаш эди. Ҳиндистонликлар урф-одатлари ва ҳинд тилини ундан ўрганганман.

-Сизни бошқа қўшиқчилар ва актёрлар овозини худди ўзидай айтишингизнинг гувоҳи бўлганман

-Буям бир ҳавас экан. Қолаверса инсон бир нарсага қизиқиб, астойдил интилса, уддасидан чиқмайдиган ишнинг ўзи йўқ. Ўн тўрт-ўн беш ёшга чиққанимда машҳур санъаткорлардан Таваккал Қодиров, Олмахон Ҳайитова, Фахриддин Умаров, Қувондиқ Искандаровларнинг қўшиқларини ўрганиб, ўзларига ўхшатиб айтишга ҳаракат қилган эдим бинойидек чиқди. Шу-шу қайта-қайта ўз устимда ишлаб, ўхшатишни қойиллатиб одамлар назарига тушдим. Ҳатто устозим, машҳур хофиз Расулқори Мамадалиев эшитиб кўриб муқаллидбозликни ҳам эгаллабсан-да, баракалла, деб қўйдилар бир куни. Ҳозир элликка яқин қўшиқчи, ўн бешга яқин актёр овозини ўхшатиб айтиб бера оламан.

-Ҳажвий қўшиқларини ҳам қиёмига етказиб куйлайсиз. Бир йўла бир неча жанрда ижод қилиш қийин эмасми?

-Менимча қийин эмас. Фикримча, санъат йўлига тушган одам мен мана бу йўналишдан бошқасида ижод қилмайман ёки қилолмайман демаслиги керак. "Астойдил йиғласанг сўқир кўздан ёш чиқар", деганларидек, ҳаракат, меҳнат билан инсоннинг эришолмайдиган чўққиси йўқ. Оллоҳ бизларга товуш деган истеъдодни инъом этган экан, ундан халқ хизматида фойдаланишимиз даркор.

1971-1976 йилларда Тошкент Давлат театр ва рассомчилик институтида ўқиб юрганимдаёқ лирик ва ҳажвий қўшиқларимдан иборат беш-олти пластинкам чиққан эди. Кейинчалик 1979 йили "Ханда" деб номланган сатира ва юмор театрини ташкил этдим. Ансамблда кўпинча сценарийни ҳам ўзим ёзишимга, режиссёрлик қилишимга, бош ролларни ижро этишимга тўғри келган. Шунингдек, Саид Аҳмад, Ўткир Ҳошимов, Алп Жамол, Саъдулла Сиёев, Аббос Муҳиддин, Олим Қўчқорбеков асарларини саҳнага олиб чиққанмиз.

-Энди бевосита ҳинд санъаткорлари билан алоқангиз ҳақида ҳам суҳбатлашсак.

-Марҳамат. Ўзим ҳам қачон мавзуни шунга бурасиз, деб турган эдим. Эсингизда бўлса, илгари ҳар икки йилда Тошкентда Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг кинофестивали бўлиб ўтарди. Тилни билганим учун тезда ҳин-

дистонлик киночилар, актёрлар билан танишиб олардим. Фестивал кунлари уйимиздан меҳмонлар аримасди. Биргаликда қўшиқлар айтардик. Фестивал баҳона жуда кўп ҳинд артистлари билан жуда яқиндан танишиб олганман.

Ниҳоят 1990 йили узоқ йиллик орзуим ушалди. Ҳиндистонлик санъаткорлар мени ўз юртларига таклиф қилишди. Республика Маданият ишлари вазирлигининг ёрдами билан Ҳиндистонга ташриф буюрдим.

9 сентябрь куни Деҳли шаҳридаги стадионда Раж Капур ва истеъдодли қўшиқчи Мукешларнинг хотира кечасига бағишланган катта концертда иштирок этдим. Концерт яримлаб қолганда мендан ҳиндча қўшиқ ижро этиб беришимни илтимос қилишди. Орадан 20 минутлар ўтиб менга навбат беришди. Саҳнага кўтарилдим. Чолғувчилар "Сангам" кинофильмидаги учувчи ошиқ йигит қўшиғининг мусиқасини чалиб юборишди. Қўшиқни берилиб, юракдан куйладим. Гулдирос қарсаклар янграді. Эртаси куни Ҳиндистон телевидениесида мен айтган қўшиқ бир неча бор қайтарилди. Газета, журналларда "Ўзбекистонлик Раж Капур", "Жаноб Шерхан" сарлавҳалари остида мақолалар босилиб чиқди.

Ана шундан кейин ҳиндистонлик санъаткорлар билан шартномалар имзоладим. Бир нечта машҳур қўшиқчиларни Ўзбекистонда концертларини ташкил этдим. Шундан бери алоқаларимиз давом этиб келмоқда.

-Шерқўзи, ўзбек қўшиқчилигининг ҳозирги куни ҳақида нима дея оласиз?

-Санъат катта даргоҳ. Бу даргоҳга бир келиб, муқим ўрнашиб, эл орасида ном қолдирадиганлар, инсонлар қалбидан абадий ўрин оладиганлар ҳам,бир чақнаган чақмоқдек ярқ этиб кўриниб, тезда ўчадиганлар ҳам , келиб кетганини биров билиб, биров билмай қоладиганлар ҳам бўлиши табиий. Вақт олий ҳакам. Ҳаммасини ўзи саралаб олаверади. Мен уларнинг ижро услубига баҳо беришдан йироқман. Томошабиннинг ўзи ким нималарга қодирлигини аниқлаб олаверади. Санъатга жон фидо қилганлар санъат гулшанида гулдай очилиб, булбулдай жўшиб юраверади. Унга бир ҳавас сифатида қараганлар эса,хуллас ўзингиз биласиз...

-Шеърлар ҳам ёзиб турар экансиз...

-Ҳа, баъзан дил туғёнларини қоғозга тушириб тураман. 1990 йилда "Қалбим наволари" деб номланган шеърий тўпламим чиққан. Ҳозир ҳажвий шеърлар, миниатюралар, интермедиялар, бадиий асарлардан қилган таржималаримни тўплам қилиб тайёрлаб қўйдим. Худо хоҳласа яқин орада муштарийлар қўлига тегиб қолса ажабмас.

-Оилангиз ҳақида ҳам гапириб берсангиз.

-Турмуш ўртоғим Зебо Ғозиева уй бекаси. 2 қиз, 2 ўғилни оқ ювиб оқ тараб вояга етказди. Уйимизнинг ободлиги, турмушимизнинг яхшилиги, тотувлигимизнинг боиси болаларимнинг онасидан. Ўғилларим Санжар ва Бекзодлар ҳам соз чалиб қўшиқ айтишади. Қизим Зуҳра шифокор. Кенжамиз Матлюба ҳуқуқшунос бўлмоқчи.

-Режаларингиз?

-Режалар сероб. Ҳозиргача 20 га яқин фильмда роль ижро этдим. "Шерхон тракторчи" ўзбек-ҳинд фильмида бош ролда суратга тушяпман. Халқимиз тинч бўлса, унинг хизматига доимо камарбаста бўлаверсам дейман.

Суҳбатдош:
Каримжон РИХСИЕВ.

СУРАТЛАРДА: Шерқўзи Ғозиев Раж Капурнинг катта ўғли Рандхир Капур ва ҳинд кино юлдузи Алиша Чаной билан.

Жиноят ва жазо

ЁВУЗЛИК ГИРДОБИДАГИ ҚИСМАТ

ёки қуролланган, жамият учун ўта хавфли уюшган жиноий гуруҳнинг қонун таъқибидан қочиб қутулолмагани хусусида

Асли Самарқанд туманининг Боғибаланд қишлоғида туғилиб ўсган Раҳматилло Россия Федерациясининг Вологда вилоятидаги махсус милиция мактабини тугаллагач, узоқ вақт шу ўлкадаги жазони ўташ муассасаларида масъул вазифаларда, ҳатто бошлиқ лавозимида ишлади. Жиноят оламининг барча кирди-корларидан воқиф бўлиб уларга қарши курашда маҳоратини чархлади. Эҳтимол шу билим, маҳорати бир кун келиб ўзи жиноятга қўл уриб изларни чалкаштиришига, жазосиз қолишига ёрдам беради деб ўйлагандир. Чунки жиноятчига айланган собиқ милиция ходимини тутиш икки карра оғир. У изқуварларнинг тахминий ҳаракат режасини олдиндан билади ва шунга қараб эҳтиёт чорасини кўради.

Вологдадан нафақага чиқиб, Самарқандга қайтган Раҳматилло Муҳаммадиев асли Россия фуқароси ҳисоблансада Боғибаланд қишлоғида рўйхатдан ўтмай яшашни лозим топди. Аввалига тижорат билан шуғулланиш, қуруқ мева олиб-сотишга ҳаракат қилди, омади чопмади. Негаки, бу ишнинг ташвиши керагидан ортиқ экан. Баъзан мижоз панд беради, баъзан бозор... Лекин омади чопиб шоҳона ҳаёт кечираётганлар ҳам бор-ку! Раҳматилло учун улар қўл-оёқлари билан ишлаб беришса, бутун тўплаган бойликларини бир кечада "инъом" этишса маъқул эмасми? Бунинг учун нима керак? Юракда журъат, ёнингда таваккалчиликдан қайтмайдиган шерик керак!

Боғибаланд қишлоғида туғилган қирқ ёшли қирчиллама, бунинг устига олий маълумотли йигит Шавкат Исомов уюшган жиноий гуруҳга биринчи номзод бўлиб чиқди. У Раҳматилло билан кечган хуфя мулоқотда Тошкентда бой-бадавлат холаси яшашлигини ошкор қилди. "Зиқна" холанинг жиянга қарашмаслигидан нолиб гапирган Шавкатга Раҳматилло юзланиб:

-Қариндош қарашмаса бор-шудини тортиб оламиз. Мендан кўнглинг тўқ бўлсин, сени ёлғизлатиб қўймайман,-деди.

Тошкент кўп олис эмас. Ҳай-ҳайлашиб йўлга чиқишди. Бу орада улар сафига Аҳрор Ҳамроқулов ва Равшан Асроровлар ҳам қўшилиб улгуришган эди. Шериклар Аҳрорга тегишли ВАЗ-2107 "Жигули" машинасини миниб бир зумда Тошкентга келиб қўйишди. Раҳматилло йўл-йўлакай КИМ-4029 моделли овоз чиқармайдиган мослама ўрнатилган тўппончасини ҳам чўнтакка солиб олган эди.

Ниҳоят режа амалга ошадиган бўлди. Пойтахтнинг Мирзо Улуғбек тумани, Қорасув-3 маскани, 9-уйда яшовчи хола-Анзурат Рауфова жияни Шавкат ва у билан келган нотаниш меҳмонни илиқ кутиб олиб ичкарига бошлади. Шавкат холасидан ҳол-аҳвол сўраган бўлди. Уни гапга тутиб чалғитди. Раҳматилло эса фурсатни ғанимат билиб овоз чиқармай отадиган тўппончасини ишга солди. Меҳмонларни чой дамлаб сийлашга улгурмаган хола юзининг ўнг томонидан ва пешонасидан ўқ еб қулади. Меҳмонхона саҳни, мебел, гилам қонга бўялди.

Сўнгра иккала қотил ҳали совуб улгурмаган жасадни ёнбошлатиб қўлига тўппонча дастагини қистириб қўйишди. Воқеадан хабар топганлар ўз жонига ўзи қасд қилибди, деб ўйлашлари учун. Қотил учун муҳими из қолдирмаслик эканлигини билганликлари боис уйни ниҳоятда эҳтиёткорлик билан тинтиб чиқишди. Аммо стол устида турган 6 АҚШ доллари ва 6 минг сўмдан ортиқ пул топишолмади. Ташқарида уларни кутиб турган машинага қараб юрганларида Раҳматилло дарғазаб қиёфада эди. У Шавкатга еб қўйгудек тикилиб:

-Холам бадавлат деган эдинг-ку, топганинг кафанлигига ҳам етмайди,-деди.

-Яхшироқ қидириб кўришимиз керак. Холам жуда эҳтиёткор,-деди ўзини оқламоқчи бўлган Шавкат.

Шериклар ўзларини овутиш учун уй яқинидаги тамаддихонага кириб спиртли ичимликдан роса сипқоришди. Сўнгра тўртовлон бўлиб жасад ётган уйга яна қайтиб киришди. Жиян адашмаган экан. Холаси эҳтиёткорлик билан яшириб қўйган 2950 АҚШ долларини бир амаллаб топишди. Шу билан кифояланмай ҳар бирининг нархи 50 минг сўмлик икки жуфт эркаклар пойафзали, 30 минг сўмлик соат, 52 минг сўмлик нодир тангалар йиғилган учта альбомни ҳам қўлтиққа уришди. Босқинчи қотиллар жами бўлиб 2 миллион 676 минг 500 сўмлик мулкни олиб изларига қайтишди.

Орадан кунлар, ҳафталар ўтсада, уларни ҳеч ким суриштирмади, биров изларига тушмади.

Вақтинчалик бўлса-да, машъум жиноят жазосиз қолганлигидан руҳланган шериклар янги режани туза бошлашди. Уюшган гуруҳ аъзоси Равшан Асроров аниқлаган маълумотга кўра Самарқанд туманининг Кафтархона қишлоғида яшовчи Худойназарова Мунаввара анча бадавлат экан.

Бу гал гуруҳ кенгайиб Равшан Асроров ёнига янги шериклар- Рафиқ Исхаков, Олим Шаропов, Толиб Ғаффоровлар қўшилди. Тўппонча ва пичоқ билан қуролланган босқинчилар Шаропов Олим бошқарувидаги "Москвич-412" машинасида йўлга чиқишди. Тунги соат 2 да улар олдиндан кузатилган уй қаршисига келиб тўхташди. Гуруҳ аъзоларидан Олим Шаропов ва Рафиқ Исхаковлар девор оша ҳовлига киришди. Қолганлар ташқарида пойлоқчилик қилишди. Бироқ бу гал босқинчилар хонадон эгаларининг қаршилигига дуч келишди. Уларни тўппонча билан қўрқитишдан наф бўлмади. Қий-чув кўтарилгач, босқинчилар машинага миниб қочиб кетишди. Қаранг-ки, Рафиқ Исхаков хонадон соҳиби Мунавварага қараб тўппончадан ўқ узган ва шошганидан ствол бўлаги ҳамда овоз пасайтиргич мосламасини тушириб қолдирибди. Шуниси чатоқ бўлди-да. Ашёвий далил уларни тутиб бермаса қошкийди. Раҳматилло уларни тинчлантирган бўлди. Ҳовлиқмаслик керак. Ҳаммаси силлиқ ўтади.

Чиндан ҳам кейинги талончиликлар силлиқ кечди. Раҳматилло Муҳаммадиев бошлиқ гуруҳ Самарқанд туманининг "Самарқанд" жамоа хўжалигида яшовчи Сурайё Маҳкамбоеванинг уйига босқинчилик билан кириб, тўрт минг АҚШ доллари, 800.000 Эрон тумани, 90.000 сўмлик тилла тақинчоқлар-жами олти миллион 203 минг 160 сўмлик мол-мулкни талаб изсиз йўқолишди. Шу тумандаги Шароф Рашидов номли хўжалигида яшовчи Нодира Бақоеванинг хонадонидан эса бир миллион 210 минг сўмлик "ўлжа"ни осонгина ўмариб чиқишди. Яна шу хўжаликнинг Усмон Юсупов кўчасидаги 127-уйда яшовчи Дилдора Нарзуллаева ҳам талончилар қўлидан жабр кўрди. Тўданинг янги аъзолари З.Ҳақбердиев, О.Зейналов ва М.Абдуллаев дарвоза оша уйга кириб пичоқ ҳамда тўппонча билан хонадон соҳибини қўрқитиб сиқувга олишган. Натижада 1400 АҚШ доллари ва 20.000 сўмни ундириб қочиб қолишган.

Қисқаси бир туманда оз вақтда ўнга яқин босқинчилик жинояти содир этилган. Воқеа тафсилотлари бир-бирига ўхшаш. Милиция, прокуратура оёққа турган. Аммо жиноятчилардан дарак йўқ. Жиноят излари Самарқанд туманидан қидирилаётган пайтда қўшни Жомбой туманида навбатдаги босқинчилик содир этилди. Туманнинг собиқ раҳбари Келдиёр Исроилов уйига қуролланган ўғри тушгани, икки ўртада отишув бўлгани ҳақида милицияга хабар берди. Талончилар бу уйдан видеокамера, совғабоп шамшир, пичоқ, уяли телефон аппарати-жами 450 минг сўмлик буюмларни олиб кетишган.

Орадан кўп ўтмай Самарқанд шаҳрида хунук хабар тарқалди. Абубакр Розий кўчасидаги 37-уйда яшовчи Гулсара Ниёзова бир кечада 920 АҚШ доллари, тилла тақинчоқлари, қимматбаҳо буюмлари-жами бир миллион 534 минг 242 сўмлик мулкидан жудо бўлибди. Шаҳарнинг Тошкент кўчасидаги "Бахт РТВ" фирмасига қарашли ёнилғи қуйиш шаҳобчасидан 46 минг сўмлик савдо пули гумдон қилинган. АЁҚШ оператори босқинчилар ҳамласи туфайли бошидан жароҳатланган. Шаҳарнинг Одилов кўчаси 11-уйда яшовчи яна бир фуқаро Б.Ҳасанов бармоғидаги 150 минг сўмлик тилла узук, 300.000 сўмлик чарм куртка, 100.000 сўмлик мўйнали телпаги-ҳаммаси бўлиб 950 минг сўмлик мулкини омон қолиш эвазига босқинчиларга чиқариб берди.

Раҳматилло Муҳаммадиев бошлиқ қуролланган гуруҳ содир этган жиноятлар рўйхати узун. Мол-мулкка ҳирс қўйиб, ёвузлик гирдобига тушган кимсалар бир куни контрабанда йўли билан келтирилган қурол савдоси пайтида қўлга олинишларини мутлақо кутишмаган эди. Дастлабки терговдаёқ тўда бошлиғи айбига иқрор бўлди. Жиноий гуруҳнинг қолган аъзолари ҳам бирин-кетин қамоққа олинди. Хонадонларга осойишталик қайтди, ваҳима, хавотирлар чекинди.

Самарқанд вилоят жиноят ишлари бўйича судининг ҳукми билан қуролланган тўда бошлиғи Раҳматилло Муҳаммадиев 20 йилга, Равшан Асроров 17 йил 6 ойга, Акбар Ҳамроқулов 16 йил 6 ойга, Шавкат Исомов 14 йилга, Ҳақбердиев Зокир, Исхаков Рафиқ, Зубайдов Баҳодирлар 18 йилга, Шаропов Олим 17 йилга озодликдан маҳрум этилдилар. Гуруҳнинг қолган аъзолари ҳам турли муддатга қамоқ жазосига ҳукм этилди.

Арслон УСМОНОВ,
жиноят ишлари бўйича Самарқанд вилоят суди раиси ўринбосари.
Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ,
"Адолат" мухбири.

Шундай яшар одатда одам

КАМОЛОТ ЙЎЛИ

Ўтамурод Нурмуҳамедовни билганлар у ҳақда ҳурмат, эҳтиром билан сўзлашади. У бундай эъзозга қизғин ижодий фаолияти, самарали меҳнати боис эришган.

1940 йилнинг 20 апрелида Иштихон туманининг Қийким қишлоғида мулла Нурмуҳаммад хонадонига бирин-кетин икки фарзанд вафот этгандан кейин Оллоҳ таолло яна ўғил ато этди. Ота-онанинг қувончи чексиз. Лекин, бу қувонч узоққа чўзилмади. Мулла урушга кетди. Она ўғлига Ўтамурод, деб ном қўйди. Бу исм қариндош-уруғларига маъқул бўлди. Улар "гўдакнинг отаси тўсиқлардан ўтиб, муродига етсин" деб дуо қилишди.

Табиатан тиришқоқ, зукко Ўтамурод мактабда ўқиб юрган кезлариёқ назарга тушди. Абжир, ҳозиржавоб ўсмир барча фанларни кунт ва ажиб бир ташналик билан ўрганди. Бу пайтда туман газетасига мунтазам равишда хабарлар, лавҳалар, шеърлар жўнатиб турди. Уларнинг аксарияти газетада бериб борилди. Жангчи-шоир, драматург, туман газетасининг масъул котиби Раҳимжон Сатторов мактабга келиб, у билан танишди, қимматли маслаҳатлар берди. Ёш йигитдаги матбуотга бўлган меҳр учқунини аланга олдирди. Энди Ўтамурод матбуотсиз яшай олмаслигини тушунди. Р.Сатторовнинг кўрсатмаси билан Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институтининг ўзбек тили, адабиёти ва тарих куллиётига ўқишга кирди. Олий даргоҳда талабалик давридаёқ Ўтамурод илмга ташналик ва уни қондириш учун ҳаракат қилиш истаклари устивор эканлигини кўрсатди. Аммо газеталарга мақола, шеър ва ҳикоялар ёзиб туришни унутмади. Талабанинг "Ўқитувчилар газетаси"га ёзган мақола, лавҳа, очерк ва репортажлари бош муҳаррирга маъқул тушди. Ў.Нурмуҳамедовни ишга олди. Институтни тугатгач, шу ерда ишда қолди. Энди мактаб, маориф ҳақида тўлиқ тушунчага, билимга эга бўлиши керак. Бунинг учун таълим-тарбияга оид китобларни ўқиш, ўрганиш лозимлигини тушунди. Орадан бир йил ўтар-ўтмас шаҳардаги 51-ўрта, 10-кечки ишчи-ёшлар мактабларида адабиёт ва тарих фанларидан дарс берди. Тажрибали ўқитувчиларнинг иш методларини ўрганди ва уларни амалиётда синаб кўрди. Кўпчиликка маъқул бўлган ва ўзига ёққан бир соатлик дарс ўтиш услубини матбуотда ёритиб борди. Бу ёш ўқитувчиларга жуда қўл келди. Уларнинг илтимосларига кўра "Бир соатлик дарс" рукни газета саҳифасидан мунтазам жой олди.

Ў.Нурмуҳамедовнинг яна бошқа фазилатларидан бири, меҳнат сафарига чиққанда маориф тасарруфидаги муассасалар ишлари, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги янгиликлар билан қизиқарди. Буни билган бошқа газета ходимлари юқоридан топшириқ ёки бирор сана муносабати билан мақола керак бўлиб қолса, дарров Ў. Нурмуҳамедовга мурожаат этарди.

Ўтамурод ака таниқли журналист бўлиб қолмай, изланувчан олим ва моҳир педагог ҳамдир. Қайси соҳада ишламасин маориф муассасаларидан узоқлашмади. У тажрибали ўқитувчилар, машҳур олимларнинг иш тажрибалари, ҳаёти ва фаолияти ҳақида мингдан ортиқ репортаж, лавҳа, очерк, публицистик мақолалар, ўттиздан ортиқ "Маорифимиз жонкуярлари", "Умр зийнати", "Эл ўғлони", "Фидойи", "Саховат", "Хислат" каби китоблар ёзди. Ўзбек мактаблари биринчи ва тўртинчи синфлар дастури (1991) да кўрсатишича, бош-

ланғич синфларда махсус синфдан ташқари ўқиш машғулотлари ташкил этилади, дейилган. Ў.Нурмуҳамедовнинг 1993 йилда чоп этилган "Синфдан ташқари ўқиш" ўқув қўлланмаси шу жиҳатдан алоҳида диққатга сазовардир. 50 минг нусхада вилоятларга тарқалгач, ўқитувчиларнинг қўлланмага талаби ошиб кетди. Китоб 110 минг нусхада шу йили қайта нашр қилинди. Ундан юқори синфларда, ҳатто "Одобнома" дарслиги сифатида ҳам фойдаланилди. Ў. Нурмуҳамедовнинг сермазмун, ўқимишли "Даъваткор шеърият", "Сўз қудрати", "Ўзбек жангчи-шоирлар ижодида ватанпарварлик" каби қўлланма ва асарлари орқали ўзбек адабиёти тарихининг Улуғ Ватан уруши даврини ўқувчилар тўғри, ҳаққоний ўрганиш, билиш имконига эга бўлишди. "Таълим ва адабиёт", "Инсон мадҳи" йирик монографик асарларида классик адабиёт ва ҳозирги адабий жараён ҳақида ёркин фикр ва мулоҳазалар ифодаланган. Шунингдек, кўпгина аҳлоқ, одобга оид ҳикматомуз иборалар, ҳикоя, шеър, ҳажвиялар ҳам ёзди. Ў.Нурмуҳамедовдаги бу хислатларни, унинг шахсий, ижтимоий ва сиёсий ҳаётидаги ибрат бўларли фазилатлари безаб туради.

Ўтамурод Нурмуҳамедов ҳозир олий педагогика институти директорининг илмий ва ўқув ишлари бўйича ўринбосари бўлиб ишлаяпти. Халқимиз обрў осмондан тушмайди, меҳнатдан келади, дейди. Дарҳақиқат, шундай. Ўтамурод ака олимлар, зиёлилар орасидаги обрўсини, ҳурматини меҳнатдан, ижоддан топди.

Ўтамурод аканинг тўрт фарзанди-икки ўғли, икки қизи ва кўплаб меҳнатда тобланган шогирдлари бор. Уларни ўзи излаган, қийналиб бўлсада, топган ойдин йўлга бошлайди, даъват этади. Тўғри, бунга эришгунча, қанча қир-у адирларни, тошли, тиканли сўқмоқларни босиб ўтиш керак. Буларни уддалаганлар ҳеч қачон суринмайди, панд емайди, албатта, муродига етади.

Саломатхон ҲАСАНОВА,
журналист.

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши ва «Адолат» газетаси ижодий жамоаси.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Р. З. АҲМАДАЛИЕВ (Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи)
Т. О. ДАМИНОВ, А. Ғ. ҒУЛОММАҲМУДОВ, А. ЖЎРАБОЕВ, Р. Р. ҲАЙДАРОВ,
К.РИХСИЕВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Б. ТОШЕВ, Р. М. АЗИМОВ,
Т. И. ЭРГАШЕВ, А. МАМАЖОНОВ, Ў.Ф. ЖЎРАЕВ, М. Б. РАҲМОНОВ,
Н. НУРМАТОВ, Д. Ғ. ТОШМУҲАМЕДОВА, З. Т. ТЎРАҚУЛОВ (ўз мухбир).

Мулоқот учун телефонлар:
Хатлар ва шикоятлар бўлими — 136-53-14.
Бухгалтерия — 136-55-64.
Факс: (8.371) 133-41-89.

МАНЗИЛИМИЗ:
700047, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қўмитасидан 140 рақам билан рўйхатдан ўтган.
Буюртма Г— 267,
Адади 2410
Ҳажми—2 табоқ.
Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт - матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Саҳифаловчи — Бахтиёр ҚЎШОҚОВ
Навбатчи— Зафар КАЛОНОВ

Газета IBM компьютерида терилди.

Босишга топшириш вақти—20.00.

• Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. • Реклама ва эълонлар ҳаққонийлиги учун буюртма берувчи масъулдир. • «Адолат»дан кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади.
t Мазкур белги остида тижорат мақолалари чоп этилади. • Газетанинг сифатли босилишига босмахона масъул. • Қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва жавоб берилмайди.

Босишга топширилди 23.30.